САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ТРАВЕНЬ, 1967

INDEPENDENT UKRAINE

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

INDEPENDENT UKRAINE

2315 West Chicago Avenue
Chicago, Ill., 60622
Ukrainian Monthly
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Michael Panasiuk
Yearly subscription $5.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago, Illinois.
Published by the
Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York, N. Y., 10003

ЗМІСТ

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XX ТРАВЕНЬ, 1967 Ч. 5(219)

ТВОРЦІ НОВОГО ЕТАПУ

(Промова Голови ПУН, О. Штуля-Ждановича на відзначенні 25-ліття жертв Похідних Груп ОУН виголошена 8 квітня 1967 р. в Торонті)

Важко і боляче говорити про втрати найближчих, найкращих, тих що вмираючи, відривали нам кусники серця й душі та забирали їх навіки в могилу. Але серед нудьги життя на чужині, серед туги за високим і прекрасним, що може бути для нас світліше, як спогад про ті дні, коли горіли ми вогнем пориву, коли були молоді й знаходили в собі силу та відвагу «життя на опашку носить» і тією силою упокорювали смерть, заставляли її приходити, за словами О. Ольжича, — «як служка, бентежно, несміло»...

Щоб згадати ті дні й людей, що їх формували — подруг і друзів — не важко перескакувати оксани. Що сьогодні наші переїзди через океани в порівнанні з тим, як ми покоряли простори, сміялись з небезпек і вмирали сміючись, ідучи за покликом свого серця! В. Стефаник, описуючи як мати поспішає до далекого міста, в якому трапилось нещастя її синові, каже: «А колія так гнала, наче б в ній горіло материне серце»... Цей літературний образ найкраще характеризує ті часи, коли ми рвались на Схід. Рвались у більшості пішки, з малими вузликами в руках, але вогонь наших сердець давав нам змогу мчати й ми не раз випереджували моторизовані армії.

Був це незрівняний порив. Порив молодости й мрій, патріотизму і посвяти, бажання героїзму й історичних вчинків. Але при всій романтиці, при всьому легковаженні об'єктивних обставин нами, був це порив організований. Організація бо Похідних Груп ОУН тривала більше року, була вислідом напруженої праці великого апарату, була підсумком майже двадцяти років цілеспрямованих зусиль УВО й ОУН, в яких жертвою впав Євген Коновалець.

І сьогодні я бачу очима душі червневе небо, усіяне українськими зорями, що висіло над Сяном і над Бугом, коли ми переправлялись на береги нашого Ханаану. Я чую плюскіт води, я чую темплінь після холодної роси світанку, мені пашать мокрі ноги, порізані гострою осокою. Я чую запах трави на волинських сінокосах, і з-за корчів бачу в місячному сяйві сильветки вартових, що поставлені тут, щоб загородити нам дорогу. Та земля наша широка й на ній досить стежок для тих, у кого горить серце бажанням чину.

При всьому любовному захопленні, ми рушили в небезпечну дорогу без ілюзій... Провід Українських Націоналістів проте не мав ілюзій, може тому його й обвинувачували в «постарінні» й це обвинувачення стало підставою трагічних подій розколу націоналістичного табору. Та ця «вина» сьогодні виглядає зовсім інакше, як тоді. В політичній роботі, де ставиться на карту історична шанса й життя тисяч, чи соток тисяч людей, зрілість — необхідна прикмета. Провід УН доручив керівництво діями Похідних Груп Олегові Кандибі-Ольжичеві, який чудово знав всю нелюдськість системи націонал-соціялізму й нам передав своє знання заздалегідь. Він не вірив у перемогу Німеччини, доказував неминучість її поразки ще тоді, коли як домик з карт розпалась бундючна Польща, коли упали Греція, Югославія і Франція.

Не мав він також ілюзій, що СССР розпа-

датиметься маґічним способом, бо знав безпомилково, що московський народ боронитиме свою імперію, яку відразу поставив вище, як незносимий і для нього режим. Тому згадуючи романтичну атмосферу нашого вирушення, у 25-ліття київських жертв я не можу забути всіх тих, які тоді й ще тепер, самі не виявившись діючими, ні формуючими силами, закидають Організації УН наївність і легковажність, а навіть зайвість жертв. Сьогодні, коли нам поріділо й посивіло волосся, подивімся тверезо на ті події, оцінім їх і витягнім висновки на сьогодні й на завтра.

⁂

Яка була шанса нашого виграшу, нашої перемоги? Коли під перемогою розуміти створення української держави, то шанси на це не було властиво ніякої. Московська імперія валилась на наших землях, але ж ясно було, що 1917 рік не повториться. Тоді імперія валилась тотально, тоді сідав птах щастя на землю, той птах, який сідає раз на сотки літ, як казав Яновський. Тепер ясно було (хоч може й не всім), що на місце однієї організованої сили приходитиме друга, що на місце однієї окупації приходитиме друга. Обидві однаково нам ворожі й однаково жорстокі та нещадні, що шукають нашого знищення.

Чому ж було кидати живі сили, що їх так дбайливо й при такій напрузі виростала Організація УН, під смертельний град нищівних ударів, між дві стіни, що зударялися? Чи не краще було вичекати, залишити ворогів кривавитись без нашої участи?

В часи великих зрушень не може бути чекання. В добу зламів, кожен нарід мусить себе виявити. В добу зламів історія робить скоки й хто «вичікує», той залишається позаду. А нам так треба було йти вперед. Більше як французам, полякам, бельгійцям, голяндцям, грекам,чи народам Югославії. Навіть чехи не лишалися без кінця пасивними, розуміючи вище названий закон історії.

З названих і не названих народів, ми були чи не в найгіршому положенні. Україна була здушена й причавлена. Розбита її армія не могла нічого зробити в спробі Д р у г о г о Зимового П о х о д у. Далі прийшла облуда українізації, за якою прийшла нещадна русифікація і нищення душі народу. Большевизм провів не тільки знищення голодом, масовими репресіями єжовщини, вистрілянням провідної верстви в часи постишевщини, але сіяв деморалізацію і розклад насилування усіх устійнених понять. Нам необхідно було за час війни відродити душу народу, привернути йому віру у власні сили й здібності, не зважаючи на жадні жертви. Але ці жертви — знав ПУН — тепер падатимуть у боротьбі, а жертви боротьби завжди більш видайні, як жертви пасивного умирання у підвалах ЧК, чи від голоду.

Тому Організація УН заплянувала кинути мережу своїх Похідних Груп на всю Україну — від Чернігова до Одеси, Криму й Кубані, від Полісся до Харкова й Донбасу.

Цим Чином, українські націоналісти почали нищити ворожі нам леґенди, в які ми й самі почали вірити. Першою вмирала на наших очах і завдяки нам — леґенда про брак соборности. Націоналісти з Західніх Земель вростали в ґрунт Києва, Харкова, Одеси, Кубані й Донбасу як акліматизовані наперед дерева. Виправдувалась наша теорія про єдність душі народу. Збруч і Буг ми форсували, але за нами ці межові ріки засипались корінням євшан-зілля, всі межі зміталились вогнем нашої любови.

Після голоду і єжовщини, Сталінові й усім московським можновладцям здавалось часом, що українська проблема «остаточно розв'язана», що Україні перебито хребет і вирвано серце. Показалось, що Україна живе під згарищами азійського пожару й під руїнами духових вартостей. Прокинулось село, віджили міста зі збільшеним відсотком українського елементу, що прихлинув сюди в часи індустріялізації і нищення села.

Показалось, що не тільки ОУН визріла організаційно й концепційно, але й не вмерли державнотворчі здібности нації, її свідомість, її відчуття кровної єдности, солідарности спільноти, її вже державницьке думання і бажання та уміння розв'язувати всі проблеми, починаючи від дуже складної — національних меншостей.

Під тиском, під тягарем неволі, український нарід, як і тепер жив і творив. Вороги тільки, як не раз — на жаль — ми тепер, мали ілюзію, що він мертвий. Нарід виростав своїх фахівців. У примусовому втіленні в ворожу нам систему, нарід знайшов спосіб навчитися державної техніки, організації життя. Тому, коли взяти за приклад Київ, можна сказати, що ми українці, дорівняли, а то перевершили вславлені своїми організаційними здібностями народи починаючи від самого окупанта. Без його допомоги, при його спротиві, налагоджено зараз же, коли ще Київ палав, постачання води, газу, світла й частинно міського транспорту. Кермуючись почуттям національної солідарности, село повезло валками харчі до Столиці, хоч і в ньому не переливалось. І тільки виразна зла воля окупанта, який хотів шляхом голоду довести нас знову до ступня тварин, при-

пинила це відродження побуту.

За нашою ініціятивою, патріоти й віддані фахові працівники почали відкривати школи, від початкових до високих. Появилась преса, творилась кооперація, відкривались варстати, готові були до пуску фабрики. Скрізь потворились місцеві управи, районні, обласні, служба порядку, що готова була здушити всякий саботаж, бо ж всім відомо було, що відступаючий ворог залишив саботажні групи, які підмінували Київ, залишивши підпільну мережу для паралiжування всякого відродження життя в ім'я наказу Сталіна: залишити за собою спалену землю, по традиції Джінґісхана.

Скрізь Похідні Групи були в цій роботі дріжджами, ініціяторами, інспіраторами, тими, що кликали до відваги виявити себе, показати обличчя зрілого й свідомого своєї мети народу. До членів похідних груп, як осколки заліза до маґнету, тягнулися свідомі й творчі елементи.

Місцеві органи правління і вияву думки народу вивершились у Всеукраїнській Національній Раді, яка з усіх закутків нашої Батьківщини отримала негайно вислови підтримки і підпорядкування. Сьогодні большевики, у своїй літературі, намагаються висміяти людей, що очолювали ці зусилля народу організувати своє життя. Вони найчастіше закидають, що це не були люди відомі. Часом це дійсно були люди невідомі, але яка революція спирається на відомих людях? А позатим — найкращий доказ стихійности і сприятливости всього руху лежить саме в тому, що загал, народ, маса, прийняла тих людей, не питаючи, хто вони, а дивлячись на те, що вони роблять?

Ця творча ідея, це неймовірне і негайне зусилля, його національна карта — злякали ворогів.

Два розбійники, що змагалися за нашу землю на життя і на смерть, разом побачили, що з-під землі виростає сила України, ворожа їм обом. Німці з глупоти й параноїчного засліплення, москалі з далекозорости, значну частину зусиль вирішили кинути на розправу з цією новою силою, що загрожувала відібранням їм всіх успіхів перемоги — сучасної одним, майбутньої другим. Окупант тихим порозумінням пішов разом з большевицьким підпіллям і відразу створилась задушлива атмосфера нищення і провокації.

Так прийшов удар з грудня 1941 р., коли в Києві заарештовано редакцію «Українського Слова». Арешти ці були попереджені арештами Біди і сестер Суховерських у Києві, розстрілами в Житомирі, арештами й розстрілами в Дніпропетровському, на Кубані, в Полтаві. Тоді О. Ольжич наказує підготову до переходу в підпілля. Перейти в підпілля відразу, означало б зняти всіх членів ОУН з їхніх експонованих становищ, а наша дія, напрямована на закорення українського ладу, що протиставилася ладові окупанта, була така коротка, хоч і незвичайно ефективна. Її тому треба було продовжити, знаючи, що за це необхідно буде заплатити жертвами.

Декого евакуйовано з Києва, стягнено декого й з провінції. І тоді треба було бачити, як неохоче, з якими протестами сходили люди із становищ, на яких їм загрожувала смерть. На наказ Голови ПУН виїхав з Києва ген. М. Капустянський, стягнено до інших завдань інж. О. Бойдуника. Але, напр., Олена Теліга виразно заповіла, що такого наказу не виконає, що Києва залишати не буде, бо це їй виглядало б на залишення в небезпеці тих, кого вона притягнула до праці, які були тепер наражені на ліквідацію німецьким окупантом.

І доки перевсдено всіх членів Похідних Груп на підпільне існування, прийшов київський удар. Тим болючіший, що від нього загинули люди незамінні: Олена Теліга з чоловіком, Іван Рогач, Орест Чемеринський з дружиною, Іван Кошик, Євген Гупало, Іван Рошко-Ірлявський і інші.

Мені доля судила бути з цими людьми, працювати й жити з ними, знати їх думки почування. Це були справжні воїни Революції, а Олену Телігу з чистотою її горіння, ми звали сумлінням Рсволюції. Після арештів, ми з Ольжичем перебували на одній конспіративній квартирі, у пані Лілі, якій за її риск і відданість належалось би почесне місце на цьому бенкеті, як представниці тих, що відразу пішли з нами. При всій нашій кипучій діяльності, щоб врятувати і належно розставити решту людей, чим займались Я. Гайвас, М.Кузик, ми перебували в стані розпачі.

Між присутніми тут є багато тих, що знали моменти важкої відповідальности за підлеглих собі друзів, чи то в підпіллі, чи то на фронті. Ті знають, що це за тягар відповідальности за життя бійців, за життя посестр і побратимів. Скільки болю спричинює переглядання кожного власного кроку, скільки страху перед помилкою, скільки жалю за тими, хто — «побратимом був моїм, це більш ніж брат, а на ім'я йому — Петро, Данило, Гнат», як казав Л. Мосендз, а я додам — Олена, чи Михайло, чи Іван. У такі менти чується фізичну близькість, яку переживає тільки мати, чи то носячи дитину в свойому лоні, чи в болях її народжуючи.

Я тоді не ніс відповідальности за події, а був їх коліщатком тільки. Але з арештованими в'язало мене, щось більше навіть як з рідним братом, бо були це побратими. І ніхто не уявляє собі того болю, що його доводилось тоді переживати. Ми були в якомусь містичному зв'язку з розстрілюваними в Бабиному Яру. І Ольжич, і я були певні, що їх розстріляно над ранком 13 лютого 1942 р., бо тоді ми відчували біль у наших душах і нашому тілі, наче Доріян Ґрей перед своїм портретом. І коли ми не впали від тих куль, то ми давали й даємо зі себе все, щоб залишитися і далі в містично-реальному зв'язку з Героями.

Сьогодні згадуємо київські жертви Похідних Груп, а тим і всіх членів їх, віддаємо шану й тим, кому судилось залишитись у живих. Складаючи моральні квіти на безіменні могили без хрестів і пам'ятників, скажім собі, що вони залишили по собі красу погорди смерти, красу смерти в юні роки, в розквіті сил і для нас залишаться на завжди втіленням безсмертя краси, як античні герої й боги. Бо нам судився розклад старости, розклад за життя, а їм була дана ласка цього уникнути.

Тож не плакати нам над їх могилами, не сльозами вшановувати їхню пам'ять, а твердою рішучістю — продовжувати їхнє діло. Та що ми не робили б, ми винні їм багато. Ми винні їм також рукотворний пам'ятник, який ми повинні здвигнути тут на вільних землях вільного світу, за два роки у 25 ліття смерти О. Ольжича, що вивершив криваву піраміду жертв нацизму. Якщо у нас живе хоч краплина живого почуття до тих, що склали свої голови в свідомій боротьбі, то ми цей задум здійснимо щоб ґраніт свідчив перед світом про нашу боротьбу проти звірств нацизму, про братерскість всіх горожан української держави духа в Бабиному Яру й інших курганах, що зберігають до Другого Пришестя святі кості дітей України усіх національностей. Бабин Яр — найвиразніший символ об'єднання смертю всіх дітей нашої багатої гостинної Землі, наказ, щоб вони були в мирній і дружній співпраці об'єднані і в житті, в творчості, а найперше — в боротьбі за можливості цього вільного життя і вільної творчости.

Краса і велич чину Похідних Груп і київських та взагалі їхніх жертв не вичерпується самим виявом героїзму. Як були Похідні Групи для збудження придавленого народу, так вони своє завдання блискуче виконали. Вони були першим етапом боротьби в періоді другої світової війни. Першим кроком до наростання цієї боротьби. Перші бо удари були початком заложення тривких основ підпілля, щоб боротьба за визначену мету міняла тільки форми. Черговим етапом — була партизанська акція. Бо перехід у підпілля повів за собою творення збройних боївок, які вступили в співпрацю з УПА Тараса Боровця, щоб потім зовсім влитися в неї і розгортатися в ній, не зважаючи на всі важкі перипетії цієї формації й усієї боротьби. А цього року сповняється також 25-ліття розгортання УПА.

Досить сказати, що основоположником відділу УПА на Володимирщині був визначний член Похідних Груп друг Білий, а на Луччині — сот. Волинець. Членів Похідних Груп ви бачите й сьогодні в нашому житті на чужині, як і на Рідних Землях, на передових позиціях. Та робимо їм кривду, коли їх не пізнають, а вони в своїй скромності цього не наголошують. Тож маю надію що наші святкування стануть нагодою створення Комісії, яка увіковічнить історію Похідних Груп і випустить відзнаку, яка буде приділена всім поляглим і всім живим. Я вірю, що й цю ініціятиву привітає наш загал, а ті, що гордоноситимуть відзнаку, будуть гідні її і цю гідність підтвердять своєю працею. Знаємо, що далеко легше вмерти для ідеї, зокрема в молодості, як жити для неї. Але ті, що були відважні в бою, будуть відважні й у праці щоденній, бож Похідні Групи сталили наші характери й ми не посоромимо мертвих наших посестер і побратимів.

Дія Похідних Груп ОУН визначила історичний етап, а цей етап відкрив цілий новий історичний період. Від лютого місяця 1942 р. я, як безпосередній учасник Похідних Груп, як той, хто відправив на Схід сотки людей, у тому — завіз до Києва Олену Телігу, купив за самогон місце на машині для Ірлявського, дуже часто зустрічався з запитом: яке мали право найкращих людей підставляти під удари? Чи виплатились ці втрати?

Людське життя не має ціни, ми не знаємо скільки воно коштує, чим його можна оплатити й виплатити. Ми знаємо ціну автомашини, помешкання, пари черевик навіть ціну їх вичищення, але не знаємо ціни людського життя. Це сумно, але це так. Про це ми часто забуваємо, кидаючи високі чи зовсім дешеві фрази, чи вбиваючи людину нерозважним вчинком, або словом. Тому про те, чи виплатилися наші втрати, зокрема ж втрати передових членів Похідних Груп, разом з Олегом Ольжичем, — говорити важко. Я ставив Ольжичеві це питання у ту ніч, коли ми в Києві чекали арешту, бо в розпачі виявились слабими і не

змінили квартири. Я не здавав собі справи, що ставлю йому надто особисто питання, бо ж він також належав і то в першу чергу — до людей незамінимих і був завжди в першій лінії рискування життям.

Він відповів: якщо найкращі не йдуть у вир боротьби, то хто ж тоді має йти? Чим же вони тоді мали б бути найкащими? Яке значення має літературна творчість, якщо її автор не готовий її потвердити своїм ділом?

Цю відповідь я давав тим, що топтались по моїй душі, докоряючи за смерть Олени Теліги. Я поминаю, чи ставили вони це питання справді з болю втрати, з відчуття величі цієї вграти, чи тільки, щоб виправдати своє перебування на дальших лініях боротьби, або й взагалі в затишку, а то й на запічку. Наскільки було важко відповідати тоді, настільки легко тепер, коли видно, що чин Похідних Груп розпочав новий період української історії, як він позначився на сьогоднішніх подіях, не на еміґрації, не в святкових залях, не в ціні квитків на святкування, а на Рідних Землях.

Хіба може бути в когось сумнів, що чин Похідних Груп відомий в Україні й то молодому поколінню, коли одна за одною появляються у видавництвах окупанта книги й статті про той період. Хіба так святкував би він 5о-ліття жовтневої контреволюції? Хіба треба було б ворогові згадувати Похідні Групи й їх дію, коли б він не мусів їх поборювати? На це реторичне питання не треба забирати часу відповіддю.

А ворог не лиш згадує дію Похідних Груп, але навіть їм признає протинімецьке насавлення. Він навіть не заперечує цим тричі клятим націоналістам національного хребта й бажання зміцнити хребет народу. Хіба це не свідчить, що про нашу дію і молоде покоління знає і то знає з доброї і правдивої сторони?

Та справа не тільки у свідомості нашого чину. Ідея це найстрашніший вибуховий матеріял. Нічого тирани не бояться так, як ідей, зокрема ж ідей свободи, ідей волі народів і їх визволення, думки про їх самобутність. Кинене Похідними Групами ОУН зерно впало на пригожий і родючий ґрунт Української Землі, живий і плідний ґрунт його душі. Принесені тоді думки, відомості, зразки творчости — викликали новий культурний процес. Нема ж ніякого сумніву, що поява молодого покоління, яке звуть шестидесятниками, виросло з тієї атмосфери, яку залишила війна, але не війна знищення, а війна зі своїми зрушеннями думки, із тим ферментом, що його викликали сіячі Похідних Груп.

І коли тепер проходять знову арешти в Україні, то це арешти тих, які заразились бацилем національної самобутности, що їх посіяли Похідні Групи. Сьогодні арештують послідовників Олени Теліги й Ірлявського. І як самими слізьми не вшануємо гідно жертв Похідних Груп, так самим розпачанням не вшануємо тих, що були арештовані останнім часом в Україні.

Справа бо не в самих арештованих. Справа в тому, що коли Сталінові майже 20 років тому здавалось, що духовий хребет українського народу перебитий фізично голодом, а духово знищенням провідної верстви в часи постишевщини, то сьогодні ясно, що ті рани загоєні, що національний організм знову відживає в містичній єдності поколінь, в містичному причасті ідей українського націоналізму й самостійництва, кинених у родючий ґрунт Похідними Групами ОУН.

Можна різно насвітлювати, оцінювати й коментувати сьогоднішні події і сьогоднішній стан в Україні. Певно, сьогоднішні носії відродження це вже не організовані націоналісти Похідних Груп. Але ж минуло 25 років і сьогоднішні бійці за духову суверенність українського народу — це духові діти членів Похідних Груп. А діти ніколи не є такі точно, як батьки, це бо закон природи й врешті-решт закон правильний, бо в застою немає росту. Та нема ніякого сумніву щодо споріднення цих двох поколінь, споріднення прямого, як між батьками і дітьми.

Тому нехай ніхто не дивується, що ми шукаємо такого чи іншого контакту з нашими дітьми, бо ж це кров від крови й кість від кости українського народу, це нащадки тих наших посестер і побратимів, що загинули в Бабиному Яру та поклали свої кості в цій же священній землі. Нехай на декому з них і лежить намул насильства окупанта, але вони члени нашої нації і під намулом, під руїнами ґвалтування — вони українці. В кожному народі є одиниці кращі й гірші, є більш і менш свідомі, є навіть зрадники. Несвідомих треба усвідомлювати, зрадників судити, але зрікатися нікого не можемо.

Ми не можемо бути байдужі ні до тих, що борються своїми засобами й своїми методами. Але зокрема ми не можемо бути байдужі до тих, що виявляють стійкість, виявляють характер, не лякаються натиску, ні прямого ні посереднього й за це йдуть до тюрем. Еміґрація мусить дати підтримку визвольним процесам на Рідних Землях, підтримку всякому проявові спротиву, всякому вияву незалежности думки

й національної свідомости. Інакше — чому ми залишили Землю? Якщо тільки для того, щоб особисто влаштуватися, то горе нам і ганьба. А тому ми не сміємо спокійно спати, ні їсти, ні виховувати наших дітей. Ми мусимо присвятити нашу увагу обороні переслідуваних в Україні. Большевики зчиняють крик за кожного арештованого грецького, еспанського, чи американського комуніста, навіть шпигуна. Як сміємо ми не підносити і то систематично — протесту проти арештів в Україні? Вияв національної солідарности, ідейної солідарности — необхідний співчинник боротьби.

***

На широких просторах України, в рядах Похідних Груп, в рядах УПА, ми боролись за відродження душі народу. Боролись проти німецьких окупантів, проти московської аґентури, а згодом окупації. Але — на превеликий жаль — ми боролись і між собою за такі ж дрібниці, як і тепер. Це послаблювало нас, це була зайва й непростима витрата енергії на побічне. Але тоді ми боролись з ворогом і це покриває недотягнення міжусобиць.

А що діється сьогодні? Хто сьогодні на еміґрації може сказати, що свої сили віддає безпосередній боротьбі з окупантом? Таких дуже мало. Але внутрішня боротьба триває і проти всякого здорового глузду спалахує тут і там з високою температурою, злочинно відвертаючи увагу від головного завдання, відтягаючи енергію від виконсння головного обов'язку. І за що ми б'ємося між собою? За впливи, коли всі організації слабнуть і треба битися за те, щоб наші діти взагалі хотіли читати наші газети й книжки... Ми б'ємося між собою за вигадані речі, за «контакти», за закиди в совєтофільстві тим, що все своє життя віддали і віддають боротьбі й це дуже добре знають автори закидів.

Ми, Органнізація Українських Націоналістів, ніколи не змагалися за впливи, зокрема ж за монопольність. Ми неоднократно складали заяви про нашу готовість співдіяти в творені єдности зусиль і дали цього докази, вступаючи й льояльно співдіючи в Державному Центрі УНР, чи в інших коаліційних інституціях. Ми неоднократно, також вже й моїми устами, складали заяви про відновлення єдности націоналістичного Руху, ці бо заяви були схвалені двома останніми Великими Зборами Українських Націоналістів. Але ми не чули, на жаль, подібних заяв з другої сторони, а ще гірше ми не бачили ніяких проявів відповісти на наші заяви. Навпаки, остання моя спроба зустрічі з відповідальним провідником ЗЧ ОУН не відбулися не з моєї вини.

А всім ясно, що брак координації, брак консолідації, безглузда конкуренція, намагання підпорядкувати собі все життя, що слабне, коли старше покоління вимирає, а молодше не приходить — шкодять визвольній боротьбі, розмінюють її на дрібну монету, що нам забороняють ті, які клали голови, щоб здобути стабільний національний капітал, а не мідяки дрібних розпрашів, дрібних амбіцій.

Ось перед нами СКВУ, що відбудеться в 50-ліття Національної Революції і в 25-ліття жертв Похідних Груп ОУН. Ця подія покаже, за що хто б'ється — за національну рацію, чи партійну перемогу. СКВУ для нас тільки одна ланка в ланцюзі зусиль до об'єднання еміґрації, за встановлення конструктивної співпраці бодай у суспільно-громадській ділянці. А є речі важливіші.

Ворог все удосконалює форми й засоби наступу на нас. Він у цьому напрямку працює систематично, пляново, з великим вкладом людей, засобів, енерґії та думки. Де наша страте́гія на десятиліття? Хіба можна розбити московську імперію, витрачаючи енерґію на опанування тієї чи іншої еміграційної установи? Хіба ми сміємо так себе осмішувати, так ображати тих, що клали голови в безпосередній боротьбі? Хіба хтось, хто думає нормальними категоріями, може твердити, що будьякого одного середовища вистачить на те, щоб виробити концепцію боротьби, коли проти нас стоять могутні вороги й з ними замирюються могутні наші потенційні союзники. А коли вистачить виробити концепцію, то чи вистачить сил її перевести в життя? Хіба розбиття і внутрішня нездорова конкуренція колибудь доводила до мобілізації сил, яких у нас так багато знищив ворог, а не мало пропадає і через «добрих людей» та нашу власну недолугість?

Поляглі, що їх пам'ять сьогодні згадуємо, велич чину Похідних Груп і велич жертви бійців та командирів УПА вимагають від нас єдности в дії на відтинку допомоги Рідним Землям, на відтинку збереження українськости в діяспорі, на відтинку пропаґування наших змагань, на відтинку культурному, як і на всякому іншому. Навіть об'єднаних сил наших і народу на Рідних Землях не є забагато.

І тут і там, на Рідних Землях і на еміграції, найбільше енерґії марнується через байдужність, через несвідомість. Дивлячись на пасивність більшости, в організованої меншости може бути два шляхи: або підпорядкувати собі

все, або мобілізувати пасивних, даючи їм співвідповідальність, рахуючись з ними, підносячи їх і притягаючи. Ми вибрали цей другий шлях вже в заранні нашої дії і кличемо всіх на цей шлях, єдино правдивий, підтверджений вже пракикою — нашою і чужою. Усіх засліплених кличемо прозріти, а всіх, хто бачить зло в засліпленні — кличемо до активности, бо нікуди нам не зайти, зокрема ж не добитись нам до Землі Обітованої зі сліпими чи засліпленими поводирями.

***

Я не міг не згадати актуальних справ, говорячи про Похідні Групи ОУН. Герої бо цього походу не вмерли, вони виконали своє завдання і відійшли на вічний спочинок. Ми ще не виконали нашого завдання. Ми далі в поході, або мусиму бути в поході. Хто про це забуває, тому хочу тут це нагадати. А нагадуючи це, мушу нагадувати й наші завдання. Похідні Групи ОУН йдуть далі, бійці УПА борються далі, нехай і в іншій формі, як вони всі були іншою формою боротьби, що почалась 50 років тому.

50 років — це великий шмат часу для однієї людини, для одного покоління. Але в історії вічної нації — це мент перед лицем Божим. Коли б було інакше, не було б історії, не було б шляху, на якому з перспективи видно характер народів, їхні зусилля, осяги, їхню вартість, їхню волю творити в віках безсмертні вартості, що робить з них свідомі свого призначення нації.

І тому сьогодні, в 25-ліття Похідних Груп ОУН, у 50-ліття Української Національної Революції і віднови державности, будьмо мужні. Вириваймося з павутиння буднів і болота другорядного, а рвімся до вершин. Знаємо, що наші поневолені брати покладають на нас і нашу дію великі надії. Будьмо гідні їхнього довір'я. Горі піднесімо серця. Не зважаючи на ніщо, ми живемо напередодні світанку. Заграву нової Революції відчуймо нашими збудженими серцями. На Рідних Землях культурні процеси швидким темпом починають перероджуватися в політичні. Вшановуючи пам'ять тих, що поклали основи цього переродження, не тільки поминанням їх імен і їх душ, але д і л о м приспішуймо новий етап Української Національної Революції нашим вкладом, нашим зусиллям і відданістю.

Вічна слава поляглим Героям! Всі наші сили на здійснення мети, за яку вони поклали свої буйні голови!

БАБИН ЯР — НАУКА І ПЕРЕСТОРОГА!

(Переклад промови Дост. Аллена Ґросмана, Міністра Провінційного Уряду Онтаріо, виголошеної в Торонті, дня 8 квітня 1967 р. на бенкеті для відзначення 25-ліття Похідних Груп ОУН та трагічних розстрілів в Бабиному Ярі.)

Як Ваш довголітній приятель, я мав нагоду брати участь у багатьох зборах та імпрезах організованих українською громадою в Канаді.

Більшість з них були веселі, радісні, пов'язані із світлими подіями історичного минулого та бути виявом Ваших культурних здобутків не лише в Україні, але й тут у Канаді.

Вам належиться признання за вміле намагання зберегти Вашу культурну спадщину та прищеплювання любови в душі Ваших дітей, до Вашого історичного минулого. Тільки тим шляхом Ви збережете осяги Ваших артистів, твори письменників, між ними зокрема Тараса Шевченка, для майбутніх поколінь.

Є зайвим повторювати нам, що зберігання культурних чи релігійних традицій предків не робить з нас громадян вищої кляси в цій країні, але ця пригадка потрібна декому в канадській спільноті і тому повторюємо її.

Науково доказано, що групи, які зберігають свої кращі традиції чи то національні, чи релігійні, чи культурні — звичайно є кращими громадянами своїх прибраних країн. Культурні вузли зберігані в родині, громаді, спільноті — мають вплив на виховання молодої ґенерації яка мусить чимось позитивним виповнити своє зацікавлення, або знайдеться в непотрібному конфлікті із суспільністю! Зберігання цих традицій пособляє процесові спокійного переходу в нове суспільне окруження, чи навіть переходові в нову ґенерацію. Без тих традицій — молода людина немов човно без стерна, дуже часто губить рівновагу і має виплаваючі з того труднощі, з якими я маю нагоду стрічатись виконуючи свою функцію як член уряду Провінції Онтаріо.

Повертаючись до нашого вечора, я свідомий, що він інший від інших імпрез. Ви сьогодні віддаєте належну пошану тим, які 25 років тому, в буревію другої світової війни, віддали

своє життя за гідність людини та права свого народу в боротьбі з нацистівськими наїзника-ми. Цей вечір совпадає з 50 літтям Української Національної Революції, яка принесла українському народові період, на жаль корот-котривающий, національної волі. Цікаво і багатомовно є те, що рівночасно з тим Ваша спільнота, як і всі канадці бере активну участь у святкуваннях 100 ліття Канади, її національного буття.

Характер і зміст наших святкувань спонукує мене говорити сьогодні про справи окремої ваги. Надіюся, що наші добрі знайомства є запорукою того, що Ви мене зрозумієте, та що не буде між нами непорозумінь.

До речі це покривається з бажанням Вашої Екзекутиви, яка запросила мене про ці справи говорити і на що я дуже радо погодився.

Перш всего пам'ятаймо, що не лише українці, але й багато інших волелюбних народів заплатили високу ціну як жертви нацистівського тоталітаризму в часі тих жорстоких років другої світової війни. Тому сьогодні, коли ми вшановуємо українські жертви того терору, ми мусимо згадати інших, які були поневолені та помордовані нацистівськими наїздниками: англійців, французів, поляків, бельгійців, росіян, жидів, як і мільйони інших, не забуваючи що й мільйони німців віддали своє життя у наслідок тої війни.

Відзначаючи ті події перед нами стає питання, чому?

Чому ми вшановуємо тих, які боролися, віддали найвищу жертву — жертву життя?

Чому ми відзначуємо мільйони невинних жертв, які навіть не брали участи в боротьбі чи то по стороні аґресорів, чи тих, які боронились?

Чому ми відтворюємо перед нашими очима ті події?

Дозвольте мені ствердити, що немає змислу робити цього рік-річно, якщо з тих святкувань ми не зробимо висновків, якщо вони не стануть наукою для нас.

Якщо ми не пожертвуємо себе і не віддамо своїх зусиль щоб направити кривди за які пролялись океани крови — то тоді та кров була безвартісна, неначе та вода, що проходить понад греблею.

Бо ж остаточно і сьогодні, може й у цій хвилині десь у світі, є напевно інші чим ми, расові чи національні групи, які відзначують змагання своїх народів проти інших народів, змагання за волю, за самовизначеня, а може навіть змагання за поневолення других.

І так довго, як кожний з нас у свій спосіб буде відзначувати тих, які змагались проти других, без основної аналізи коріня, причини того кровопролиття, так довго буде тривати це заворожене колесо, в якому цілі і завдання взаємно ворогуючих між собою будуть себе взаємно виключати, а в наслідок того — війна і тиранія і надальше будуть продовжуватися!

Так! Ми повинні вшанувати жертви поневолення! Але як запобігти тому, щоб ті жертви не пішли намарно?

Відповідаючи на це, ми всі мусимо погодитись, що ми не будемо поборювати тоталітаризму його власними методами. Ми не є заінтересовані заміняти один тоталітаризм другим! Ми не можемо піддержувати нам вигідних диктатур. Ми мусимо глибоко в серці мати переконання, що всякі диктатури є злом, що всякі тиранії є лихом, навіть якщо в тому чи іншому моменті удари тиранії падуть на когось іншого, а не на нас!

Ми не сміємо нищити, шкодити чи навіть ненавидіти інших людей лише тому, що вони є інші як ми. Ми не сміємо поширювати ненависництва, підозрінь. Расова нетолеранція це пошесть рака, яка заражує всіх, які плекають її. Щоб усунути недугу рака — ми мусимо усунути клітини з яких він виростає.

Ми мусимо протиставитись спокусі релігійної ексклюзивности та релігійного снобізму. Їх Святість Папа Іван XXIII зрозумів це, та започаткував екуменічний рух наших днів, який і тепер із збільшою силою продовжує їх Святість Папа Павло VI. В моїй опінії, це перший великий пролом у ділянці вселюдського братерства нашої доби, а може це й остання нагода для нашої ґенерації

Ми мусимо протиставити силам ненависти і нетолеранції сили, що будуть носіями любови і зрозуміння з дійсним духом братерства, що є у центрі цілого руху екуменізму. Але ми це можемо осягнути лише у вільному, відкритому демократичному суспільстві — суспільстві, яке складається з багатьох різнородних, але завжди вільних елементів.

Ми мусимо глядіти в майбутнє, як люди, що навчилися з помилок минулого, свідомих чи несвідомих, так, як люди, які були грішниками проти гуманности. Ми були грішниками, бо ми ніколи не навчились і не зрозуміли дійсного братерства.

Але ми напевно навчились з того минулого дуже важку, основну науку. Ми навчились, що сили зла завжди намагаються поділити людей на тлі расових різниць, краски їхньої шкіри, чи навіть віри, щоб сучасні тирани, чи потенційні носії лиха мали змогу реалізувати свої

задуми.

На жаль стара Макіявелівська філософія «діли і пануй» має багато визнавців серед властьімущих сучасного світа. І хоч як небезпечною є та філософія, вона спрямована на володіння над націями, одної проти другої.

Але вона не вичерпується на тому. Вона існує внутрі поодиноких націй, вона провокує сусіда проти сусіда, поширює ненависть і врешті перебирає верх у нашому мисленні.

Та ненависництво є без дна, воно роз'їдає тих хто його поширює і проти кого воно ширитьcя.

Погляньмо на факти. Деякі німці, вважали що нацисти нанесуть лише кривду жидам або чужинцям — полякам, українцям, росіянам. Ті німці, на жаль мільйони їх, самі стали жертвами того жахливого катаклізму, що його принесла війна.

Росіяни були переконані, що вони не будуть жертвами гітлеризму, якщо нацистівська Німеччина буде боротися із заходом, — а скільки з них заплатило життям — мільйони!

Скільки американців, канадців, англійців, французів раціоналізували в той сам спосіб, а при кінці заплатили за те дороту ціну життя?

Так, ненависть нищить ненависників також. І це всі ми мусимо пам'ятати, бо самозбереження людства вимагає, щоб ми зрозуміли, що якщо пошесть ненависти закоріниться в наших серцях, то вона скоріше чи пізніше знищить нас.

І тому я повторюю: Ми мусимо протидіяти всім силам, які хочуть поділити нас. Ми мусимо заговорити одним голосом, голосом гуманного людства.

Як консеквенція того, ми не можемо забувати, що мільйони людей є ще в теренах неволі. І так довго, як той стан існує, ми не маємо права почуватися певними і безпечними на нашому малому острові волі. Бо так довго, як одна людина є невільником — ми всі стоїмо перед загрозою неволі.

Всі народи опановані чужими силами одного дня стануть вільними. Україна буде вільною. Хто студіює історію, той знає, що жадна нація не є панавіки поневоленою. Історія вчить натомість, що дуже часто поневолена нація розкладає і підчиняє собі поневолювача. Немає у світі сили, яка перемогла б людські стремління до свободи і самовизначення!

Чи Ви часом зневірюєтеся, тратите надію що Україна буде вільною? Якщо так, то подумайте про Ізраель, що був мрією і надією для жидівського народу через 2000 років.

Всі люди вільних країн мусять бути об'єднані в їхніх стремліннях, бачити всі народи вільними. Це одначе не станеться, поки внутрі вільних націй не наступить повна єдність. І тут є щось щире і скромне слово до Вас.

Якщо ми, в нашій спільноті, позволимо на поділ, базований на нетолеранції одної групи до другої якщо ми будемо толерувати нетолерантність то ми будемо повторювати серед нас те лихо, яке існує в країнах за морями. Роблячи це ми ніколи не будемо настільки об'єднані, щоб охоронити нашу свободу, Вашу і мою. Не згадуючи вже про те, щоб допомогти тим, які знову хочуть відзискати свою свободу. Змога допомогти тим, які тепер у неволі буде поважно загрожена, якщо ми не навчимося шанувати себе взаємно тут, на нашому ґрунті.

Для мене Бабин Яр є добрим приміром для того, що я хотів сказати.

Я свідомий того, що існує загальне переконання, що тільки жиди були нищені в Бабиному Ярі. Я свідомий, що це не відповідає правді! Хоч правдою є, що жиди були найчисленнішою групою яка там була знищена, але були й інші, багато інших, включно з українцями.

Сам факт що навіть ця інформація є так мало відомою, що в Бабиному Ярі є спільний цвинтар для багатьох рас, релігій, національностей є додатковий доказ, як перекручення фактів творить непорозуміння серед народів. Будьмо свідомі, що часом ці перекручення фактів є створені саме для того — щоб поширювати непорозуміння серед груп. Немає сумніву, що це буде сприяти кращому порозумінню серед багатьох національних груп, якщо ми зрозуміємо, що ми всі маємо спільний цвинтар у Бабиному Ярі.

І це є наука для усіх нас з сьогоднішного вечора. Ми повинні поглиблювати добросусідські відносини між людьми різних рас, релігій і краски шкіри. Ми повинні не забуваючи минулого — вчитися з нього. Ми повинні цю науку передавати нашим дітям — науку з трагічних наслідків ненависництва, а не науку продовжування його.

Кажім нашим дітям речі, які ми цінимо разом, кажім про наші подібності — родинне життя, мистецтво, культуру, віру в Бога — але не те, що символізує траґедія Бабиного Яру.

Над нами всіма загроза нуклеарної війни. Світ справді сьогодні малий. І або ми навчимося жити спільно, або нам призначено бути знищеними в найбільшому Бабиному Ярі, всіх часів.

Ми можемо віддати найкращу пошану тим, що їх сьогодні згадуємо, якщо запам'ятаємо

слова «Тому не посилай питати кому дзвони дзвонять. Вони дзвонять тобі».

Як довго Україна в неволі чужої диктатури, як довго якабудь нація поневолена, як довго якабудь раса чи релігія в переслідуванні — кожний з нас є в неволі.

Тож жиймо як браття у спільному світі спільними ідеалами прямуючи зробити світ вільними для всіх нас, для цілого світу.

Андрій Шекерик Доників

БАГРЯНА ПІРАМІДА

(У 25-ту річницю чину похідних груп)

«В лютому 1942 р. у ліття 25 Національної Революції впали в Києві жертви, що склали собою Багряну Піраміду, на вершині якої повіки застигли Олег Ольжич і Олена Теліга«.

Ювілеї — це контрольні сигнали, що серед творчого розгону чи трагічного застою, в'яжуть нас із певним промежутком дійсности.

З театру Вогняних Днів визвольної дії українського народу в тягу Другої Світової війни, ставимо запит до історії, найбільш справедливого судді, — чи історично оправдана саме така постава української людини до червоного і брунатного окупанта наших земель і чи справдані тисячі жертви, що впали від куль окупантів в новій формі боротьби за волю України.

Як один із небагатьох щасливців, що мав можність виступати в цьому Театрі Вогняної Доби від самого початку на центральних землях України, а особливо у Києві; що працював під прямими наказами Вершків Багряної Піраміди; що чудом врятувався із Бабиного Яру під обома окупантами — нехай буде мені вільно, в шану героїв цієї Доби, долучити канву своїх спостережень та міркувань.

Не херсонські степи, не краса Дніпра Славути, навіть не велич свідка слави нашої історії, для мене найкращого міста у світі — Києва — цікавили мене під ту пору, але цікавила мене людина у відношенні до своєї нації в часі найбільшої особистої небезпеки та найбільшої національної потреби.

Я щасливий, що бачив геройську дію української людини із різних суспільних прошарків, з різним діяпазоном політичного та наукового звання, бо це надхнуло мене вірою у невмиручість моєї нації, та напевно в світле її майбутнє. Чи це було в камерах смерти, чи в таборах полонених умираючи із голоду, чи зі зброєю в руках — всюди ясніло гасло «Тобі простять як сил Тобі нестане. Та не простять, як не зважишся на чин.»

Перебуваючи в київській тюрмі — мені залишились у спогаді мої стрічки —

«На цементних ложах холодних,
У темних сутінках підваль,
Я бачив Вас Друзі —голодних,
Брудних, без убрань.
Ночами в глухих коридорах —
Змагалися стогін та крик,
І кілько на всіх протоколах
Змивали Ви кров'ю паркет.
Та вірні ідеї Тризуба,
Зо співом ішли на ростріл,
Погорду несли душегубам
Сміялись як кат брав приціл.
Для жовтоблакитного стягу
Ви кров'ю плювали катам —
Й ніхто не зламав ту присягу
Що в нас відібрав командарм.

Аналізуючи українську людину в так званій підсоветській дійсности в роках сороковім та сорок-першім — смію поставити наступну тезу: Наша батьківщина в той час була готовою до повноцінного самостійного життя в кадрах військових, високотехнічних, трудової інтелігенції, та фахового робітництва чи то у фабричній, чи у сільсько-господарській індустрії. Зустрів я тоді таланти української культури та мистецтва. Одне, що бракувало, це кристалізації політичної концепції Самостійної України. І саме в цьому питанні так щиро вітав материк братів із заходу, та стихійно включався в дію української революції, що її нову форму приніс український націоналізм.

Щоб ми могли собі уявити, як складним бував процес формування національної свідомости в той час у підсоветській займанщині, наведу два приклади із моєї зустрічі з молодими українськими патріотами, що за український націоналізм один заплатив життям, а другий пішов на десятьлітне заслання.

Вкінці сорокого року, до моєї одиночки у внутрішній тюрмі НКВД на Короленка 33, попав молодий, чорнявий капітан - летун Миронюк. Це син комуніста, учасника громадянської війни, що його, по смерті батька на вулицях Києва підібрали знайомі до діточого садка. Опісля перевезено його до діточого будинку у Ростові. Так він, знаючи тільки російську мову, кінчав десятилітку й навіть до голови йому не приходило, що він має щось спільного із Україною. Та доля хотіла, що в адміністрації діточого садка в Києві записано його українцем і в часи загальної нагінки на українців зачалось і його нещастя.

Йому безпричинно обмежено вихід на місто, появились лихі оцінки в науці та видано йому найгірше одіння. Вкінці таки його товариші, що їх батьки були упривілійованою кастою, зачали дорікати йому хахлом. Це насторожило його і він почав шукати, що то за такий звір хахол?

На базарі дооколичні селяни продавали овочі і деякі із них говорили ніби зрозумілою, але відмінною мовою і тоді він, підійшов до одної бабусі спитав: хто Ви такі? Я не розумію вашої мови. Вона відповіла йому? Я не кацапка — я хахолка. І так зачались його студії українства. У воєнній Академії в Москві вже була більша змога зустрічатись із студентами українцями, що не лиш знали мову, але і історію України.

По скінченні Академії, цей повноцінний український патріот, летить у першій ескадрилі на Галичину, опісля отаборюється в польських летунських казармах у Львові. Там знаходить зв'язок із українським підпіллям та мріє про утечу закордон. Опісля утікає літаком до німців, але німці купуючи довір'я большевиків віддали літак, а з ним і летуна.

Як і мені, так йому не було виглядів на волю. І так цілими днями будували ми в розмовах Самостійну Україну. Один професійний націоналіст із заходу, а другий націоналіст, син комуніста із Києва.

Другий мій друг український націоналіст із цієї тюрми це Ю. Б., студент четвертого року українського політехнічного інституту в Голосієві, родом зо села Воронково на Лівобережжі.

Це вже типовий український підміський студент, що їхня історія сягає ще царських часів. Це очитаний українець зо знанням історії Грушевського, із повною свідомістю, що москаль це наїздник і тому враз із другими студентами, що доїздили до Києва організує організацію «Чорна стріла» якої завданням було поглиблювання правдивої науки про Україну.

Як звичайно, знаходиться зрадник і то таки свій. Цим разом був студент Диркач, який попадає на його камеру, звірюється, що він належить до подібної організації на правобережжі в околицях славного Трипілля. Обидва вертають побиті зо слідства і обох єднає жорстокий тюремний режим. Звіряються собі.

Яке було здивовання, коли на другий день рано викликали його приятеля із камери, а у вечорі цей самий Диркач із відзначенням за викриття контрареволюційної націоналістичної організації, зустрічає його як слідчий за столом. Ніколи не забуду мужности цієї молодої, вихованої в совітській дійсності людини із її безмежною любов'ю до України.

Було над раном приведуть його зо слідства із посинілим від побоїв обличчям, з обкриваленими пальцями і за хвилину прояснується обличчя та зачинається ніби нечайно перейнята казка «А знаєш Андрію» — і пливе оповідання як козацький байдак по Дніпрі — радісно і безжурно, тільки часом загомонить тихо-тихесенько старовинна лоцманська пісня. Ця людина зуміла наділювати мене силою, в мої дуже критичні дні, а рівночасно це була жива книга нової української душі, з новим формуванням концепції майбутнього українського націоналіста. Мене, як зарубежного націоналіста, цікавили гасла, що ними жили молоді націоналісти матірної землі. Я навчився, що в них першим стоїть питання знання історії батьківщини, особливо із твердим відміченням княжої доби, що в офіційній літературі це все русская доба.

Як випадково ми зустрілись — так і навіки розійшлись. Він на десятьлітнє заслання, а я до дому божевільних на Куринівці.

Там, в часі семирічного перебування, пізнав я остаточно як чашу людського горя випивається до дна. Ще далеко до приходу німців пізнав я перших мешканців в Бабиному Ярі. Це вперше чергу були жертви совітських тюрем, що їх недобитих привозили вмирати для статистики в домі умово-хворих. Це вбільшости діти української землі.

Серед такої дійсности в неділю рано заблиснули над Києвом німецькі літаки та скинули кілька бомб. Зачалась нервова метушня, попалено архіви та появились між хворими НКВД. До нас, до бічного шпиталю почали напливати хворі й ранені з поля бою. Почала тріщати тюремна дисципліна. Почав нав'язуватись духовий контакт між персоналом та хворими, ожила велика частина українських лікарів патріотів і так між звільнених в неволі — попав і я, бо мене узнано невилікувально хворим і замінено автоматично кару смерти на досмер-

тне життя в домі умово-хворих. Це дало мені охорону і можність дії. Зустрівши там відому діячку Параскевію Багринівську із Рівного, та пов'язавшись із кількома хворими фронтовиками, а в тому числі із капітаном річної фльоти Глушком, який зумисно прострілив собі ногу, щоб попасти до лікарні, де лікарем був його брат відомий діяч СУМ Глушко, якого розстріляли большевики, а капітана розстріляли німці, як бургомістра Канева. Крім того зробили ми зв'язок із жінками із санітарної обслуги та почали приготовлятись самоохорони і зміни.

Одна із наших зв'язкових стала комендантом місцевої Самооборони, що дало нам доступ до масок та ручної зброї.

День 16-го серпня 1941 року це один із кривавих днів катастрофи українського активу у Києві. Це початок дослівно сімдесять тисяч жертв, в тому тридцять п'ять тисяч українців, що їх змасакровано обома окупантами та поховано до кінця 1942-го року на Куренівці в Бабиному Ярі або на Дарниці.

Шістнадцятого серпня німці прорвали лінію Сталіна та вдерлися на передмістя Києва - Деміївку. В цілому місті лунала ручна стрілянина, почалась нагальна евакуація, палено харчі і решту документів та НКВД на швидку руку вистрілювало рештки підозрілих людей. Через Київ проваджено валки людей із закритими обличчями та пов'язаними дротом руками. Це німецькі диверсанти, говорилось в офіційній мові. Та за ніч змінилась ситуація. Надійшло посилля, відбито німців, що зумовило тактику окружною дорогою здобувати Київ, а тоді прийшла одномісячна розправа НКВД із тими всіма, що неосторожно забули за дійсність. Лилось дослівно море крови, особливо потерпіли провідні кадри Києва, що не повинувались наказові евакуації,

Хвилювалась ціла Україна як під буйним вітром колосисті жита. Тремтіло наше довкілля як під легкий вітер осиковий лист, а під розрив бомб шаліли хворі як зголоднілі тигри у звіринці.

Наш гурток, як химерний павук, снував все ширшу сітку. Оповідала обслуга, що зустрічали своїх із під Житомира, де вже були німці та тихенько шепотіли, що йде український уряд. Десятого вересня 1941-го року зловили ми чоловіка із перерізаним горлом. Його не можна було урятувати, та ми ствердили, що це один із зв'язкових націоналістів, що якось проскочив на зв'язок до Києва та не заставши зв'язку, переховувався на Лукіянівськім цвинтарі, і вкінці, щоб не здатись, підрізав собі горло.

Ця подія поставила нас у боєве поготівля. Нам повитягано із магазинів цивільну одежу пострілянних хворих, та перенесено до сховищ повітряної оборони.

Шістнадцятого вересня в совітській авдиції, ми вперше почули, що слідом із брунатною німецькою гидрою, волочиться грізна та отруйна українська націоналістична гадина. Вона буде стерта із лиця землі враз із фашистськими наїздниками, хоча зараз розпоряджає армією та урядом.

Цього слухали не лиш ми, але і півміліонова українська червона армія, яка повіривши цим гаслам здалась без застережень у німецький полон і за своє довір'я заплатила тисячами найкращих дітей України в німецьких таборах полонених.

І тут повинні відповісти ті що на чужих танках проголосили Український Уряд у Львові та Роляндн і Нахтігалі, які ішли на Україну не воюючи, а співаючи по вагонах, творили фальшиву ілюзію про німецьку приязнь, що було звичайним триком воєнної німецької машини.

Тому і я із дев'ятнадцятого на двадцятий вересень постановив перейти фронт на Пущеводині , для зв'язку зо своїм урядом. На світанку захований під якимсь парканом я почув на дорозі невідомий мені досі звук мотоциклеток. Я виглянув на дорогу і побачив закурених вояків у сірих мундурах Я кинувся навманяя до них. Цеж нарешті моя воля, там Европа, а в ній моє військо та уряд. Та замість приятельських обіймів мене привітали готові до стрілу холодні дула МП. Тільки мої довгі вуса, буйна чуприна, та незла німецька мова, врятували мене від нової халепи вже на самому початку сподіваної волі.

Кінець кінців посаджено мене на одну із мотоциклеток і так поїхав я здобувати Київ, показуючи пройдений мною шлях.

Не має на світі більш п'янкого вару, як Свобода і воля людини, а зокрема тоді, коли вона живе вірою, що і нація вільна й сам Господь спас тебе для дії.

Біля дев'ятої години ранком я опинився на подвір'ї своєї лікарні, що була мені по дорозі на Хрещатик. Там, за кілька мінут перебравши владу, дістав білу опаску «ін дінст дер Дойче Вермахт», подався вже із цілим нашим активом на Хрещатик.

Біля колишньої думи, населення міста Києва вітало хлібом та сіллю представників німецького війська.

Мушу ствердити, що схід першого дня вітав не менш торжественно німців, як це робили галичани, хоча кровно не любить німців. Схід

тільки тому вітав німців, бо думав, що з ними ідуть ті, які несуть волю Україні.

Через своїх друзів киевлян, я зв'язався із цілим тодішним київським активом і ми вже 20-го вересня узялись за монтування київської міської самоуправи із осідком у десятирічці на Подолі. Цю тимчасову Управу очолив відомий проф. Оглоблін.

Рано 21-го вересня пішов я, па доручення Управи, шукати за українськими військовими частинами та Урядом. Видима річ, міркував я, що найліпше знає за розміщення фронтових частин військова поліція і тому в першу чергу питав я за її штабом. Там дійшов я до Короленка 33, де був Наркомат УНКВД і де я сидів у тюрмі. При брамі задержав мене вартовий і розпитав про що і до кого. Я відповів прямо, що саме вийшов із большевицької тюрми і як націоналіст шукаю за своїми частинами, що згідно із большевицькою пропагандою ідуть разом із німецькими частинами.

Він глянув на мене грізно і коротко сказав: Раджу Вам негайно зникніть і не питайте більш нічого! Мені стало моторошно, бо я зрозумів, що тут не те як мете. Я не знав, що тоді не лиш у Галичині, але і у самому Житомирі вже ішли повною парою арешти українських націоналістів.

Своїми враженнями я поділився із нашим активом і ми, докладно не розуміючи в чому справа, однак відчуваючи якусь нову халепу - порішили натрапити на зв'язок, але вже більш осторожно. Над вечір донесли мені, що прийшла з Житомира українська зв'язкова група. Тяжко описати ті враження радости, а заразом і тривоги на першій нашій зустрічі.

Це був мій колега із Богословської Академії Іван Рогач та Олійник, Йойко і ближче тоді невідомий чорнявий високий витязь, якого представлено мені як друга Коника.

Від цих друзів я довідався про дві страшні правди. Перше, що німці ідуть на Україну як нові окупанти, а не визволителі і не має українського війська ані уряду та що наша дія на Україні зачинається, а не кінчається. Друга це трагічна правда про розкол в організації ОУН, про братовбивства включно зо свіжою могилою в серці України в Житомирі відомих націоналістичних діячів Сціборського та Сеника Грибівського. На доказ праці каїна, показав мені Йойко, свіжий шрам па його обличчі. Ми отаборилися таки у школі на Подолі і почали активну працю над охороною життя та майна громадян міста Києва. Двадцять другого вересня мене познакомили із цілою нашою похідною елітою а саме Я. Гайвасом, д-ром Яхном, ростріляним пізніше німцями у Рівному, Олегом Лащенком, М. Михалевичем та мітичним Олегом Ольжичем, провідником Українських Націоналістів па Східні Землі, досі мені тільки відомим із літературної творчости.

Мені, як людині сходу, було дивним що людина, яка хоч була роджена па Східних землях, однак ніколи там не жила, а дослівно за кілька годин зуміла нав'язати не лиш основні зв'язки, але і прийти із готовою, правильною настановою нашої дії на місці.

Першим актом нашої центральної групи, що мала виконувати ролю штабу для всієї України, це була частинна легалізація провідного активу Руху, яка виявлялась в тому, що вбільшости ці члени штабу похідних груп мали включитися в різні ділянки практичної роботи па місці, і виконуючи нормальну працю громадян міста, мали б розгортати працю пропагандивно-революційну, культурну, повстанчу, наукову та адміністраційно господарську. Серед голоду та холоду, в час жахливого німецького терору та большевицьких провокацій, українські похідні групи при стихійній помочі киевлян зуміли відтворити легенду непокірного Києва, яка пробиває шлях України в державницьке майбутнє.

Найперше доповнено Київську мійську Управу та Київську Обласну Управу, діставши відповідні висококваліфіковані сили, переважно із репресованих українців.

Щоб часово забезпечити громадян України перед провокаціями большевицьких агентів та різного роду хуліганів, спрямовано на Україну славний похідний Буковинський Курінь, що включився в адміністрацію по цілій Україні, та з українськими піснями на устах вмашерував до Києва на чолі із відомим повстанцем з Буковини сотником Войновським та Закарпатські Січовики. 30-го вересня очолює Міську Управу дуже здібний адміністратор проф. Багазій, ростріляний німцями в марті 1942-го року.

Поза київським Відділом Пропаганди, що його я очолював цілий час, та поза редакцією «Українського Слова», що її очолював Іван Рогач, розстріляний німцями враз із сестрою 7—го січня 1942-го року — всі керівні пости в адміністраційних, господарських наукових і мистецьких ділянках займали визначні місцеві діячі, а актив похідних груп був тільки технічним дорадчим тілом. Для характеристики можу навести організаційну схему Київської Міської Управи та Українського Червоного Хреста. Голова, та його заступники, це місцеві діячі, - голови ройонових Управ поза Дарницею, що її очолював Гаврищук були під кермою місцевих фахівців. Відділ мистецтва

очолював відомий і зараз на Україні кінорежисер, а йому помічником був д-р Лащенко професор української культури. Відділ Пропаганди мав сімдесять робітників і тільки двадцять із них були члени похідних груп, а саме: проф. Михалевич, як керівник плакатного Відділу, покійна дружина Оршана Чемеринського, розстріляною враз із згаданою маляркою-дружиною 7-го січня 1942-го року. В цей сам день розстріляний Іван Рогач голова підвідділу Київської Української Міської Пропаганди, редактор «Українського Слова» та його сестра і співпрацівники: відомий журналіст Оліїник, письменник Гупало і молодий поет Закарпаття, Ірлявський. Одним із моїх заступників працював Богдан Войтків «канцлер» замордований мадярами в Ланчині на Галичині 1942-му році. Виконуючи дуже відповідальну працю в Русі Похідних Груп ідеологічному секторі, був теперішний Голова ПУН Олег Штуль-Жданович, який рівночасно був ідеологічним керівником УПА в союзі з отаманом Тарасем Дмитровичем Бульбою-Боровцем.

Керівником Підвідділу Української Пропаганди Спілки Письменників України була одна визначна поетка і журналістка та найбільш геройська українська жінка часів Другої Світової Війни — Олена Теліга. Покійна закатована разом з мужем в березні 1942-го року в київській тюрмі на Короленка 33.

Підвідділ жіночої секції при Відділі Київської Міської Пропаганди очолювала тільки хвилево п. Галина Лащенко, а опісля очолила його відома в Києві, киевлянка пані Скорупська і в її рядах працювали пані Ніна Михалевич, Марта-Войтків, Марія Витвицька-Сливінська, покійна згадана Параскевія Багряиівська. Всіми інспекторами при Районових Управах та інспекторами контролі підсовітської літератури, поза одиноким українським відомим мистцем із Галичини Анатолем Радванським, це усе місцеві визначні діячі культури та мистецтва.

Керівниками молодечого Підвідділу Пропаганди були учасники Похідних Груп Сливінський та Євген Гошовський. Я зумисно затримався довше при Українському Відділі Пропаганди тільки тому, що він фактично був одиноким політичним українським Відділом, який найдовше, бо до 24-го грудня 1941-го року удержався як незалежна українська установа в серці Києва.

Большевицькі агенти та німецькі вислужники на чолі із каїном України, як його і зараз називають молоді письменники України, проф. Штепою, накликали публічно в «Новім Українськім Слові» до жорстокої розправи з працівниками цього Відділу, бо вони підбурювали населення України проти німців.

Знаючи тодішні обставини страшного голоду та холоду в Києві, цілий світ може переконатись, що керівні члени Українських Похідних Груп не ішли за наживою, за славними «тройгедлерками», а в голоді та холоді — будучи свідомо виставлені на найбільші небезпеки — відстоювали українську визвольну справу, ставлячи у приклад найбільше, що має людина — власне життя.

З 29-го на тридцятого вересня 1941-го ропоявились німецькі заклики до жидівського населення України, де взивалось їх, щоб взяли на три дні харчі і дорогоцінності та зголосились в Район Дарниці, мовляв вони мають дістати охорону від евентуальної відплати місцевого населення. Разом із ними погинули в тому часі у Бабиному Ярі мішані супружжя, та багато знайомих, що помагали чи відпроваджували жидів приятелів, їм поворот із зони був уже закритий. Десятого та одинадцятого жовтня Гестапо появилось на терені Київської Психіятричної Лікарні і загазувало та вивезло до Бабиного Яру десять тисяч психічно хворих, що навіть жорстока система Сталіна мала відваги вимордувати. Це все переважно українці, в більшости жінки, жертви совітської нужди та режиму.

В жовтні появився в Києві цілий Штаб Українських Похідних Груп на чолі із найлюбішим генералом Капустянським, покійним інженером Бойдуником, Бак-Бойчуком та цілою плеядою українського активу, які ішли із усмішкою на устах на певну смерть, щоб тільки виконати своєчасно наложене їм завдання.

Складність нашої праці полягала в тому. що це не був ліс, це не була військова частина, це були тільки поодинокі українські патріоти, які часто - густо в одиночку серед рідних, але не знаних братів - мусіли бути апостолами ідеї Самостійної України і за найменший недогляд ждав їх розстріл, а в деяких випадках розпинання на хрестах серед майданів, як це було у Києві, Дніпропетровську, Полтаві, Харкові, чи Житомирі та Рівному.

Найбільшою українською подією в жовтні 1941-го року, це створення Української Національної Ради на чолі із знаним, ще із царських тюрем, проф. Величківським та секретарем Осипом Бойдуником, Ярославом Гайвасом і Жуковським. Представниками в ній були люди зо всіх українських земель і вона без великого розголосу стала направду кузнею україн-

ської визвольної дії на центральних Землях України. В другій половині місяця жовтня, біля жовто- блакитного прапору, який повівав на вежі Святої Софії — появився і німецький прапор, що віщувало нам появу зловіщого Райхскомісаріяту України.

В перших днях листопада 1941-го року зачалася багряна доба ліквідації українського активу у Києві та по цілій Україні. Це зачалося арештом стоп'ятдесятьох українських православних священиків в час т. зв. першого українського собору у митрополичій палаті церкви Святої Софії. Тоді і я вперше попав до німецької тюрми. Саме тоді вибухла Лавра та входова вежа до митрополичої палати і німці, коли вже не було «виновників» жидів — зачали сотнями ловити українських людей і розстрілювати без жодного суду за мнимі злочини, які самі провокували.

21-го листопада, Центральне Керівництво ОУН для Центральних та Східних Земель, улаштувало могутню маніфестацію в шану героїв Базару на їхньому місці страчення. Тисячні маси, Лівобережжя, прибули на могилу. І може бути куріозом, що ще тої самої днини зачали німці арештувати учасників свята, хоча воно було виразно протибольшевицькою маніфестацією. Ця подія закінчилася на передмісті Житомира, де в перших днях грудня німці розстріляли двісті осіб і падуть тоді Орищенки та Сурмачі як перші лицарі Базару.

Штафета перенесла порох із могили на Базарі до Києва, де їх замуровано в Андріївському Соборі при масовій демонстрації українців Києва та околиці під виразним керівництвом українського Відділу Пропаганди.

Очевидно, це потягло за собою основну нагінку, особливо на так звану новоприбулу еміґрацію, що її завершенням було ліквідація «Українського Слова» під редакцією Івана Рогача та «Літаврів» під редакцією пок. Олени Теліги та виразною нагінкою на все українське в новім виді «Нового Українського Слова» під редакцією горезвісного Штепи. Це було п'ятнадцятого грудня 1941-го року.

В«Новому Українському Слові» із п'ятнадцятого грудня 1941-го року дослівно писалось, що українські скрайні націоналістичні елементи разом з большевицькими диверсантами підготовляли переворот проти німців у Києві та по цілій Україні і, тільки завдяки провідному місцевому українському активові під проводом ректора Університету проф. Штепи, удалось запобігти цьому скрайнонаціоналістичному переворотові. Видима річ, група большевицьких агентів, що загніздилась при різних німецьких установах використала німецьку захланність та брунатний політичний примітиізм і зачала розправу із українськими самостійницькими елементами по цілій Україні. Це був факт, що коли зловили членів похідних груп десь у районі, то він тільки тоді уникнув розстрілу коли твердив, що він совітський партизан. По нагінці у пресі почалась чистка по поодиноких установах, а головно у поліції. Перед у цьому вела група Зондердінсту під проводом Дюндікова відомого совітського партизана, що по його розшифрованню у 1943-му році, його відділ був так геройський, що німці боялись його розоружити, а тільки ліквідували в звичайному рукопашному бої у казаматах Ґестапо.

24-го грудня ліквідують на вулицях Києва Український Відділ Пропаганди, а на його місце основують відділ інформації на чолі із москалями та знаними зараз закордоном федералістами. Серед терору та провокацій приходить дванадцятий лютий 1942-го року. В тому дні Ґестапо разом із поліцією окружило танками ряд українських установ включно з Київською Міською Управою та її районними Відділами і виарештувало майже поголовно весь український актив на чолі із проф. Багазієм,— головою міста, проф. Величківським — головою Української Національної Ради, Олену Телігу та її мужа і актив Спілки письменників України, сотника Форостівського — голову Подільського Району та сотні людей в самому Києві, не враховуючи цілої України. Тільки при спільному зусиллі можна б усталити прізвища жертв цього часу.

По цьому розгромі не перестав діяти український актив, та однак мусіла змінитись тактика його дії. Він перейшов у глибоке підпілля. Головний Штаб перекинено на Волинь і так зачалась друга фаза дії Українських Похідних Груп, а саме в УПА — зо зброєю в руках.

Аналізуючи цей перший етап Українських Похідних Груп, можемо з гордістю ствердити, що завдяки непересічній духовій вартості тодішнього активу на чолі із Олегом Ольжичем, поза трагічною житомирською трагедією не можна на центральних землях помітити ненависти та нахилу до братовбивчої внутрішної війни, як мало це місце па Волині та Галичині. Для історичної правди мушу ствердити, що і провідник іншої частини ОУН на Східні Землі, погибший на вулицях Києва Мирон Орлик, був людиною великого українського формату і тому може по зустрічі Олега Ольжича із Мироном на мойому мешканні — вони зуміли дійти до внутрішного замирення у тих околицях, де була головна їхня сфера дії.

Бувають різні оцінки кожної події, кожної

доби, та оцінка даних подій ворогом, це один із дуже яскравих елементів при аналізі даної доби. І те, що сьогодні в українській совітській літературі згадується імена велетнів тодішньої доби — Ольжича, Рогача, ген. Капустянського, Бойдуника та Шумелди не як сатрапів, як звичайно нас люблять вони називати, але як жертви німецького окупанта і то як жертви не принагідні, але як виразники українського самостійницького Руху — свідчать про те, що кров пролята героями української революції в другій світовій війні на землях України не пропала марно й та кров залишила печать ДУХА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ серед рідного Українського Материка.

ПРОМОВА

Достойного М. Стара, посла федерального Парляменту і колишнього міністра, виголошена з нагоди відзначення 25 річчя жертв Похідних Груп ОУН, дня 8 квітня 1967 р. у Торонті.

Ми українці, здається мені, вже маємо традицію розглядати наше минуле в такий спосіб, що хтось — хто докладніше не знає історії українського народу — може подумати, що ми шануємо більше наші поразки як перемоги, що ми з великою пошаною згадуємо мертвих героїв, але не все вміємо оцінити діла й вчинки наших живих провідників. Тому я задоволений, що сьогодні знаходжусь між вами і відзначаю разом з вами тих, які в бурхливі роки другої світової війни несли українську правду! Тих, які не служили ні фашистівським, ані комуністичним окупантам. Я нинішнього вечора долучився до вас, і разом з вами вшановою ті світлі події!

Те що сталось в Україні 25 років тому — це вже історія. Історія це вчителька життя. Чого вона нас учить?

Для мене особисто постава українського народу в часі другої світової війни — це доказ його невпинних змагань до волі, до свободи, до своєї власної державної незалежности! Для мене це доказ, що ні комуністична Москва, ані гітлерівська Німеччина не бажала добра українському народові, але бажали його скарбів, багатства, бажали економічної наживи і політичного поневолення нашого народу!

Для мене це доказ, що наш нарід відкинув раз і на завжди всякі тоталітарні доктрини та що він завжди, коли мав змогу організувати своє власне життя, виявляв прив'язання до волі, до свободи, людської гідности, до того всього що ми звемо демократичним стилем життя вільної людини! І тому я ґратулюю організаторам сьогоднішнього свята та бажаю вам успіхів у ваших змаганнях. Зберігайте у вашій пам'яті світлі сторінки нашого минулого! Передавайте їх нашим молодим поколінням, щоб вони могли бути гордими на наших попередників. Але найбільше тішить мене те, що ми маємо змогу віддати пошану не лише центральним постатям які віддали своє життя у столиці України — Києві, але що між нами ми бачимо тих які йдуть безперервно їхніми слідами до сьогоднішніх днів.

Зокрема вам Пане Голово, як одному з учасників тих подій, як тому, який перейшов умови життя українського партизана, як тому, який зазнав умов німецького концентраційного табору- як тому, який поборов усі невдачі і тепер — 25 років пізніше очолює організацію, яка безкомпромісово змагається за ідеали — вільної українскої людини, бажаю багато успіхв у вашій праці і всіх ваших співробітників. Думаю, що вам буде приємно знати, що лише тут у вільному світі, у свобідній Канаді, ми шануємо тих, які віддають свої сили і здоров'я для української справи. Але і там, в Україні є люди які своєю поставою наповняють нас радістю. І коли недавно я відвідував Україну, я пізнав, що вона є в неволі, що її державність є лише формою, що на ділі вона є московською колонією. Це все наповнило мене сумом. Але коли я докладніше приглянувся не до урядовців, не до комуністичних лідерів, а до українського народу, то я побачив, що наші люди добрі, щирі, працьовиті, змагаються за права! Хочуть бути собою, хочуть зберегти українську мову, хочуть зберегти наше церковне життя. Хочуть бути господарями своєї землі! І це є, чи неnайкращий доказ, що події, які мали місце в Києві 25 років тому — і праця усіх тих, які і тепер її продовжмють — є на добрій дорозі! Та праця є правільна! І дай Боже, щоб вона незабаром завершилась успіхом!

Богдан Гасюк

ПОЛІТИЧНИЙ ІНФАНТИЛІЗМ

Без перебільшення й без зайвого патосу можна ствердити, що сучасний український еміґраційний політикуум в ЗДА характеризує доосновний примітивізм політичного мислення й інфантилізм політичної дії. Принаймні так є в площинах діяльности, що ідуть по лінії допомоги визвольним процесам в краю.

Як це породоксально не звучало б, але істина залишається істиною, що майже ввесь сучасний політичний калейдоскоп з Конґресовим Комітетом у проводі, лишився далеко позаду в правильнім концептуванні актуальної політики, від — хоч би політично-суспільно-громадських організацій, що діяли на цім терені перед Другою Світовою Війною й під час неї.

Хоч провід нашої т. зв. політичної еміґрації в ЗДА ніколи не ґрішив особливою мудрістю в концептуванні своєї діяльности, то в останніх роках цей Провід (маємо на увазі Екзекутиву УККА й середовище ООЧСУ, на котрий ця екзекутива опирається) опинився в «храмі святих» під цим оглядом.

Якщо ходить про стислість, то можемо сказати, що зараз є очевидні два моменти, що стали константою нашої сучасної політичної діяльности на цім терені. А це: коляборантський сервілізм у відношенні до Америки (чи радше до деяких органів її уряду) і — тотальна порожнеча та розгубленість у плянуванні нашої діяльности, що ішла б по лінії допомоги визвольним процесам в краю.

Погляньмо на перший момент. Висунення української проблеми не як підметно-політичної, а радше як коляборантсько-сервілістичної —стало есенцією нашого політичного концептування й діяльности на терені Америки.

Духова самобутність і політична самостійність української нації та соборність її земель послідовно підпорядковується інтересам американської так званої «ґльобальної» політики.

Ядром цього остаточного морального зламу в нашому політикуумі, і то не на його периферіях, а в його центрі, стали десять горезвісних точок УККА, запропонованих професором Добрянським, і прийнятих Політичною Радою УККА. В них одверто неґується ідею соборности, . . . а заява професора Добрянського в пресі (яку нижче цитуємо), українську визвольну політику так само одверто підпорядковує коляборантській і сервілістичній концепції. «Надія і рішеність добитися визвольної, демократичної й вільної України **ніколи** не можуть бути здійснені без **взору,** утвореного **н а м и, американськими громадянами, тут».** («Америка», ч. 202, 21 жовтня 1966 р. — підкреслення наші).

Річ ясна, що коментарі до рівня й засягу такого політичного мислення є зайві.

Як бачимо, моральне й демографічне спустошення, нанесене нам Другою Світовою Війною, було таке доосновне, а наша програ з ворогом була для нас такою розгромлюючою, що після цієї війни, на вершинах нашого політичного життя заіснував вакуум. Цей вакуум, на наше національне нещастя, виповнили найменше політично здібні й морально та інтелектуально розвинені групи й одиниці.

Ці групи й одиниці (Екзекутива УККА й її поплентачі), вхопивши керму українського еміґраційного корабля, безжурно й весело провадять цей корабель на підводні скелі політичного майбутнього.

Як доказ цього, що Друга Світова Війна нас морально зламала, це брак рішучої протиакції, на цю холуйську концепцію, широких кругів все ж таки самостійницько-політичної української еміґрації.

І дальший доказ: коли після появи цієї (вище зацитованої) політично-збоченої (якщо ходить про наші принципи) статті професора Добрянського, посипались протести проти порівняння діяльности опозиції на Конґресі УККА з діяльністю Громика на форумі Об'єднаних Націй, **то майже ніхто** не звернув увагу українській суспільності на те, що в цій статті українську націю (її самостійність і державність) **віддано в руки . . . американським громадянам.**

Хтось скаже: «це комічна меґаломанія групки еміґрантів (чи радше американських громадян), що навіть не заслуговує собі на коментар.

Але це мабуть **вперше** в нашій історії після Визвольної Боротьби, де під час **мирного** часу **провідник найбільшої** української громади у вільному світі поставив ясно й недвозначно тезу: «Буде така Україна, якої ми — американські громадяни хочемо, або ніяка!»

І коли ворог десятиліттями був змушений «творити» докази на те, щоб політично й морально компромітувати нас, пов'язуючи нашу

самостійницьку концепцію з коляборантством, то сьогодні йому вже цих фактів фабрикувати зайво — йому вистачить зацитувати передову в щоденнику «Америка».

Приступаючи до обговорення другого моменту нашої політичної діяльности, а саме: повної й доосновної розгублености в концептуванні й послідовному застосуванні постулятів акції, що ішли б по лінії допомоги визвольним процесам на рідних землях — мусимо з прикрістю ствердити, що вину за це несе таки українська суспільність, що покликала до проводу людей з досить обмеженими горизонтами політичного світоглябу.

Річ ясна, що людина, якій є чужі духові традиції української нації, не може стати ні аванґардом, ні епіцентром відважної політичної думки й дії.

Радше така людина стане, бо мусить стати, певною досередковою силою, що втягне в свою орбіту морально й інтелектуально низьких одиниць, українськість котрих обосновується їхніми примітивними почуваннями й етнографізмом, а політичне мислення замінюється тріскучими й порожніми псевдо-революційними фразами (й то навіть не оріґінальними)!

І тут знову є зайвим притушкувати істину, бо: «маємо такий провід, на який собі заслужили»!

І, кінчаючи, дозволимо собі ствердити слідуюче:

Лише тоді, коли з нашої суспільности тут в розсіянні й з нашого народу на рідних землях, **зникнуть всі пристосованці, всі ті, що торують історичні шляхи майбутности Нації на... замовлення, і всі ті, політично-ідеологічне мислення котрих є узалежнене партійними можновладцями (в краю) і хлібом насущним (на чужині) — будемо спроможні ми (на чужині і в краю) глянути сміло майбутності у вічі!**

Ганна Черінь

СВОБОДА І ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Тези, висвітлені в статті І. Фізера «Про мистецьку свободу та ідеологічну заанґажованість» («Листи до приятелів», ч. 163-164) не нові, а ідея «чистого мистецтва» була офіційно сформульована ще в середині минулого століття. І. Фізер і не претендує на «новаторство», а тільки переказує погляди Роджера Фрея, Фройда і Одена, виводячи з усього висновок, що коли мистці цілого світу мають право творити, як їм бажається, то українські мистці мають на це таке ж саме право. Не маю наміру твердити, що українські творчі сили повинні бути ставлені на нижчий рівень, але ріжниця між нами та іншими мистцями є, і це ставить до нас інакші вимоги та критерії: одна справа — коли ти живеш у своїй державі; тоді можна собі дозволити на «мистецтво для мистецтва», аполітичність, аморфність і абстракт; і н ш а справа — коли твоя держава в чужих руках, і за неї треба боротися. Тоді зв'язок мистецтва з політикою стає неминучим. Самий факт, що наші найбільші національні провідники — Шевченко, Франко, Леся Українка, Олена Теліґа, Ольжич та багато інших були письменниками, підтверджує цей висновок. Переглянувши минулі числа «Листів», не важко побачити, що редактори і автори цього журналу теж притримуються цієї думки, бо в статтях цитати з політичних поезій засіяні густенько, а гасла, такі як «Борітеся — поборете!» трафаретно ставляться в епітаф.

Деякий час я витратила на міркування, чи І. Фізер є справді Фізер, чи не Фізер? Серед статтей у «Листах» здається жодна досі не була підписана цим іменем. Знову ж, стиль її нікого з кореспондентів «Листів» чи з більшменш водомих журналістів не нагадує, та й чи варт брати новий псевдонім для такої, нікого персонально не вражаючої теми?! Отже, пан Фізер виступив, як видно, із літературним дебютом. Поза всіми арабесками, напрям його статті зводиться до того, що мистці не повинні писати на замовлення, не повинні підлягати партійним вимогам чи то під советським режимом, чи то на еміґрації (цікаво, що між цими двома протилежностями майже поставлено знак рівняння); що поет взагалі є для людей тільки «сусідом», що їсть разом із ними і користується комфортами цивілізації, але до того, що він пише, іншим зась.

Перефразуючи Фрея, Фізер пише, що поет живе у двох сферах: сфері реального і сфері уяви, що «існують у взаємній погодженості, у відносному балянсі, але часто також у гострому

запереченні». Чи то п. Фізерові не вдався переклад з англійського, чи може це і має бути так туманно, але для мене це звучить, як циганове передбачення погоди: або буде дощ, або ясна погода; або дійсність балянсує з уявою, або вони в гострому запереченні. Говорячи простішими словами, в житті всяк буває: то все гаразд, то віз на трьох колесах їде, а то й зовсім розсиплеться. І це не тільки так так для поетів чи малярів, а й для звичайних смертних, що для них мистці творять (чи може, на думку пана Фізера, не для людей, а тільки для себе?! А нащо ж тоді виставляти свої книжки на продаж або картини на виставки?!) Поет має надхнення, дар Божий, але він не Бог. Він тільки медіум, а натуру має таки людську і часто дуже паскудненьку. Є серед мистців такі мрійники, що «вміють всесвіт слухати з кімнати», але взагалі, кожна людина, навіть і поет, мусить десь жити, щось їсти, когось любити і щось робити, з кимсь сваритись, в щось вірити, щось підтримувати і проти чогось виступати. Не відобразитися в його творах це не може. Письменники, серед них і такі значні, як Скотт і Шекспір, навіть вміли добре правити і рахувати гонорар. Українські вміють **теж.**

Мистець не може стояти осторонь політики. Первісне значення слова «ідіот» в Греції охоплювало і тих, що не брали участи в політичнім житті. Мистці й поети античного світу до цієї категорії не належали. Згадайте тільки Еврипіда, Арістофана, Ювенала, а про наступних і говорити годі. Сама політика — поняття надзвичайно широке; в новітньому цивілізованому житті політика охоплює не тільки сферу «політикування» в кабінетах чи кулуарах, а (може і на жаль) **все.** Навіть питання етикети, моди, суспільної моралі і приватного життя людини нерозривно пов'язане з політикою. До масової участи в політиці і політикуванні тепер приходять і малоосвічені, нездатні до того маси, що завдає немало жалю таким визначним публіцистам, як Волтер Ліпман. Як же може стояти осторонь політики мистець, людина, що обдарована **творчою уявою,** цебто, здатністю не тільки бачити речі такими, як вони є, а й татими, якими вони могли би і мали би бути (згадаймо Герберта Велса, Орвела, А. Гакслі). Тільки людина з творчою уявою здатна розбивати традиції, бо вона бачить, як на руїнах можна побудувати нове. Але горе буває, коли людина бере на себе місію розбивати старе, а побудувати нового не може.

Є тип обивателів у літературі — ті, що пишуть або про киці та вербиці, або про смітники і калюжі, брудні написи на стіні, або ж просто про ніщо. Ці останні є проти цивілізації, проти влади, проти війн і, звичайно, проти політики — але не проти користування благами цивілізації і плодами праці інших. Вони затишно обтулюються ковдрою «мистецтва для мистецтва», а коли їх пробують припросити до праці для української справи, вони відповідають: «Я — мистець. До політики я не втручаюся. Моя хата скраю».

Мистецтво — велика, страшна сила. Це магія, що може бути і чорною. Ще з поганських часів словом чарували і лікували, і навіть накликали смерть. Мистецтво сильно впливає на читача. Цей вплив може бути цілющий або отруйний. Ґетівський «Вертер» спричинив багато самогубств; з другого боку, скільки значення в житті мали і мають пісні і вірші про кохання! А скільки людей було виховано великими літературними творами! Кожен із нас має в серці книжку, що склала характер або змінила його. А такі велетні як Шевченко виховували цілі покоління. Мистецькі твори не зображують світ таким, як він є (в банальнім значенні реалізму); вони зображують світ таким, яким він є або мусить бути **на думку автора.** Добрий твір, що формує кращі риси людського характеру, кличе до правди і визволення — це найкраще, що може дати мистець світові; спотворений образ життя — справа шкідлива і небезпечна. Навіть якщо це твір так званий «невтральний», аполітичний, що «для чистого мистецтва» трактує теми покидьків на смітниках.

Американський поет Шапіро бачить дві версії поезії: поезію біологічного напрямку, цебто, життєву, натуральну, і поезію історичного напрямку, поезію штучну, що стає знаряддям офіційної пропаґанди. До цієї, нелюбої йому категорії, він зачислює також і поезію політичну. Звичайно, такий аспект нікому не подобається, крім рабовласників, що змушують мистців співати пеани під чоботом. Коли диктатура змушує письменників писати соц-реалістичні аґітки, кращі літератори намагаються втекти в оазу так званого чистого мистецтка (знаменитий девіз Рильського «У тиші над вудками своє життя непроданим донести»). Проте, у втечі від політики советські наглядачі вбачали державну зраду і жорстоко за це карали. Ідеологічне насильство спричинилося до того, що Тичина, поет Золотого Гомону — українського відродження — той, що висунув тезу політичности в літературі («За всіх ска-

жу, за всіх переболію») став безталанним партійним дзявкалом, живим трупом в літературі.

Втеча від політики вважається в Совєтськім Союзі актом політичним, і ті поети-шестидесятники, що, як Костенко і Вінграновський, своєю «аполітичністю» виступили проти державної політики, попали в неласку і були змушені замовкнути. В той же час, менш талановиті, але не такі безкомпромісові Драч, Павличко і Коротич були вислані в похід на нас (дехто і досі думає, що Коротич — найкращий лікар України, і за те вже двічі його послали «на студії» до Америки).

Ідучи за Роджером Фреєм, Фізер дозволяє людині (і мистцеві) вибірати між перемогою і поразкою не лише в дійсності, але і в світі уяви. Звичайно, коли в дійсності на беззбройну людину насуне ведмідь, доводиться втікати, або й загинути. Але якщо ведмідь нападає в світі уяви — чи ж добре вибирати поразку? Світ уяви — це творчість. Отже, є мистці, що в світі уяви, в своїй творчості, свідомо вибирають поразку?.

Коли мистці з-поза залізної заслони приїжджають до нас із гаслом аполітичности і добиваються того, що ми, у відносно вільній країні, приймаємо це гасло і діємо аполітично, то цим ми даємо нашим ворогам перемогу, а собі поразку, і в світі дійсности, і в світі уяви. Бо аполітичність посланників із-за залізної заслони є фікція. Якби вони були аполітичні, їх би не послали. (Нехай пробачать мені читачі, що я говорю про такі елементарні речі).

Пан Фізер панічно боїться «заанґажованости». На Заході це справа нормальна. Письменник хоче жити, і жити добре, отже, якось він мусить ті гроші заробити. Врешті, він хоче свої твори якось видати, та ще й продати. Писати в скриню не хочуть навіть поети Ню Йоркської групи. Але, на щастя, живемо ми у демократичнім світі і анґажування відбувається добровільно. Письменник вибирає газету, журнал чи видавництво, що найближчі йому за ідеологією, і зобов'язується (як каже Тичина, «добровільно-примусово») написати для них ту чи іншу річ. Коли він наймається до партії протилежних йому переконань, це його власна слабість і вина. Коли письменник не має жодних або сталих переконань, це ще гірше, бо тоді він часто сідає невпопад і тоді нарікає, що його обманули чи «використали». Якщо письменник в демократичнім світі потрапляє бути «найнятим» чи «використаним», то тут тільки його власна вина: партій у нас стільки, що на кожне вподобання найдеться; а кому не досить — можна заробляти на хліб поза мистецтвом, а свої власні ідеї творити і власним коштом розповсюджувати після і поза працею для заробітку. Прекрасною рисою життя в Америці є те, що праця не абсорбує людину цілком, з усім її серцем і мозком: після роботи людина ще має змогу віддатися своїй власній, творчій праці — так званому «габбі».

Звичайно, кожна партія тут намагається письменника чи мистця одягнути в свою кирею, насунути йому свою шапку — але це не робиться силою. Не можна сподіватися, щоб партійний часопис містив на своїх сторінках все, що напише письменник, навіть якщо це іде врозріз чи проти партійної ідеології. Але, якщо письменник пише для органу, близького йому політично, порозумітися їм не важко. А речі «загальнолюдського» і всеукраїнського значення, спільні всім нам, можуть друкуватися скрізь. Коли читати політичні вірші Шевченка чи Франка, одразу почувається, що вони написані в душевнім революційнім піднесенні, а не на замовлення. Помітно політичну щирість і нещирість і в творах наших еміґраційних мистців. Саме штучний, барабанний тон тієї чи іншої поезії, що згадує вузько-партійні атрибути і малознаних для загалу вузько-партійних діячів спричинюється до того, що до такого поета ставляться з упередженням всі, крім партії, що його найняла. Як правило, партія видає своєму одописцеві збірки, якої б якості вони не були, і постачає його прихильними рецензіями.

Така практика шкодить усім: поетові, українській громадськості, іншим поетам (бо і їм стараються причепити наліпку) — і самій партії, бо яку ж вона має вартість, коли для неї не пишуть із переконання, а, як в Совєтськім Союзі, на замовлення! Мистці повинні себе тримати чесно і не продаватися, бо це, принаймні в сучасних умовах, нічим не обґрунтоване.

Отже, одна справа політиканство, а друге — політика. Аполітичним письменник бути не мусить і навіть не може, але його політичні переконання мусять іти від розуму і серця, а не з комерційних міркувань, чи, не дай Боже, від примусу. Правду сказав Коротич про чисте мистецтво:

Я за чисте мистецтво.
А мистецтво чисте тоді,
Коли роблять його
І руками, і думками чистими.

Дай Боже, щоб він сам тримався своїх принципів.

Бути активним чи навіть, за Фізером, «заанґажованим» у політиці — не тільки не зле, а конче потрібно. Мистецтво мусить бути вільне, але не анархічне. Воно мусить іти в перших лавах визвольної боротьби, воно мусить давати напрямні, по зорях вибирати шлях, будити, а не присипляти чи зневірювати людей, давати їм приклад, вчити, як треба жити. Письменник не мусить писати під примусом, але він себе сам мусить зобов'язати і свої зобов'язування виконувати чесно, так, як і кожна інша чесно працююча людина.

Справді, пане Фізер, що б з нами було, якби у нас не було таких ПОЛІТИЧНИХ письменників, як Шевченко, Українка і Франко?!

З ДАЛЕКОЇ УКРАЇНИ

● **Україна на ЕКСПО-67.** Сором говорити про участь України в ЕКСПО-67. Такої участи немає. Участь в ЕКСПО-67 бере СССР, велика імперія, в павільйоні якої представлено Україну, як колонію Росії. Про це прозраджує повідомлення РАТАУ з 28 квітня, в якому виразно говориться, що експонати з України розміщено «в багатьох розділах радянського павільйону». Тут навіть не видно України, як совєтської республіки — УРСР. Ті експонати, хоч їх і не так багато, губляться в російському «мелтінґ пот» і пересічний глядач навіть не зорієнтується, що макет літака ґіганта АН-22 («Антей») є роботи українських конструкторів, що декаметровий радіотелескоп зконструювали українські вчені, що багато інструментів з синтетичних алмазів, медичне устаткування, електронно-лічильні машини, та навіть автомашина «Запорожець - 966», фотоапарат «Київ» та установка для електрошлакового переплаву на Донбасі ніяк не вказують, що вони роботи українського розуму й українських рук. Всі ділянки з технічних досягнень виразно тут приписуються російським вченим. Зате большевицькі знавці еміґраційних відносин докладно подбали про т. зв. «культурні здобутки» УРСР — тут статистичні дані про клюби, палаци культури, десятки тисяч бібліотек (але нічого не говориться про кількатисячні тиражі українських книжок!), тут можна придбати різні сувеніри з виразними національними українськими ознаками, книжки, пластинки (накручувані в Москві, бо в Україні немає ані одного заводу грамофонних пластинок! ...), газети.

Участь УРСР в ЕКСПО-67 є великим обманом, а тому завданням кожного українського відвідувача є той обман розкривати і вказувати на нього чужинцям і відвідувачам з України.

● **Відвойовують українських вчених.** Щойно недавно стало відомо, що два велетні в ділянці міжпланетарних полетів і будови космічних кораблів — Сергій Корольов і Костянтин Ціолковський — це були одні з найбільших українських вчених. Аж після смерти С. Корольова було віднайдено, що він уродженець Житомира, навчався в школах Одеси й Києва і щойно в 1926 році він переїхав до Москви де й залишився. Будучи студентом Київського Політехнічного Інституту, в своїй анкеті з 27 жовтня 1925 р. С. Корольов виразно зазначує, що він є української національности і не належить ані до комсомолу, ані до комуністичної партії (анкету опублікував київський журнал «Украна», ч. 15, 1967 р.).

Не менш революційні є відкриття про походження і національність Костянтина Ціолковського («Л. У.», ч. 29), який розпрацював теоретичні основи космонавтики, коли працював звичайним учителем в Калузі і коли написав свою важливу наукову працю «Дослідження світових просторів реактивними приладами», доказуючи можливість космічних польотів людини та вказуючи на ракету, як єдино можливий засіб міжпланетарних подорожей. Хоч київська «Літературна Україна» пише про Ціолковського, який народився в Рязанській губернії, як про «великого російського вченого», то не може промовчати факту, що серед недавно віднайдених документів зберігається автобіографія вченого, який пише, що його рід походить з Волині, і що в його родині родовід вели від козацького гетьмана Северина Наливайка, та що його рідний брат підписуваний Ціолковський-Наливайко.

Ще один визначний український вчений, дослідник космосу Ю. Кондратюк, походить також з Волині. Він народженець Луцька.

Сьогодні виринає питання, чи без українських вчених Ціолковського, Корольова і Кон-

дратюка були б большевики спроможні мати такі успіхи із своїми спутніками?

● **Д. Коротченко — «президент», а В. Щербицький — «прем'єр міністрів» У Р С Р.** 11-12 квітня 1967 р. відбулася в Києві чергова сесія Верховної Ради (т. зв. парляменту) УРСР, в програму якої входили вибори мандатної комісії, обговорення роботи культурно-освітніх закладів для підготовки 50-ліття жовтневої революції, вибір комісій Верховної Ради, затвердження указів, обрання президії В. Ради, утворення «уряду» — ради міністрів УРСР.

Предсідником Сесії був обраний О. Корнійчук. Протягом всього двох днів Сесія вичерпала весь порядок нарад (!) і обрала «президентом» УРСР (офіційний титул — «Голова Президії Верховної Ради УРСР») Д. С. Коротченка, а заступниками — С. О. Стеценка і С. К. Бойка, а секретарем — А. Н. Зленка.

Українським Квіслінгом, по директивам з Москви, призначено знову В. В. Щербицького, як голову Ради Міністрів («прем'єр»), його першими заступниками — Н. Т. Кальченка і М. О. Соболя, а заступниками — С. М. Андріянова (голова державного будівництва), Г. П. Бутенка, П. Я. Розенка, І. Д. Степаненка і П. Т. Тронька.

Маріонетковими міністрами т. зв. уряду УРСР стали: будівництва підприємства важкої індустрії — Г. К. Лубенець, вищої і середньої спеціяльної освіти — Ю. М. Даденков, вугільної промисловості — М. М. Худсовцев, геології — М. А. Котиков, енергетики і електрифікації — К. М. Побєгайло, закордонних справ — — Д. З. Білоколос, зв'язку — Г. З. Сінченко, культури — Р. В. Бабійчук, легкої промисловості — М. М. Іванов, лісового господарства — Б. М. Лук'янов, лісової, целюльозно-паперової і деревообробної промисловості — І. І. Грунянський, меліорації і водного господарства — М. А. Гаркуша, монтажних і спеціяльних будівельних робіт — Г. Р. Багратуні, м'ясної і молочної промисловості — Л. П. Риженко, освіти — П. П. Удовиченко, охорони громадського порядку — І. Х. Головченко, охорони здоров'я — П. Л. Щупик, промислового будівництва — В. Д. Арешкович, промисловості будівельних матеріялів — Г. М. Бакланов, сільського будівництва — М. М. Михайлов, сільського господарства — П. О. Дорошенко, торгівлі — Г. Л. Сахновський, фінансів — А. М. Барановський, харчової промисловості — М. М. Санов, хімічної промисловості — Г. І. Вілесов, чорної металюргії — Я. П. Куликов, автомобільного транспорту і шосейних шляхів — І. І. Братченко, комунального господарства — О. Г. Селіванов, місцевої промисловості — А. П. Єременко, побутового обслугування населення — Л. К. Шпаковський, соціяльного забезпеіення — О. Ф. Федоров; голови: комітету народного контролю — А. С. Маленкін, державного комітету РМ УРСР про професійно-технічній освіті — Д. Т. Іщенко, державного комітету Р. М. УРСР (Ради Міністрів) по хлібопродуктах і комбіркормовій промисловості — І. Й. Стафійчук, державного комітету РМ по нагляду за безпечним веденням робіт у промисловості і гірничому нагляду — І. П. Івонін, комітету державної безпеки (КГБ) — В. Ф. Нікітченко, Українського об'єднання РМ РСРС «Укрсільгосптехніка» — В. І. Кривошеєв, головного управління РМ УРСР по матеріяльно - технічному постачанню — В. С. Тичинін, центрального статистичного управління при РМ УРСР — М. С. Маркін.

Як видно з повищого списка в т. зв. уряді УРСР є багато міністерств і комітетів, але всі вони без вийнятку служать ще більшому поневоленню України большевицько - російським окупантом.

● **Помер відомий історик Іван П. Крип'якекевич.** 21 квітня 1967 р. помер відомий і визначний український історик Іван Крип'якевич, автор багатьох наукових праць та зокрема «Історії України», якою користується українська шкільна молодь також на чужині.

І. Крип'якевич народився 25 червня 1886 р. у Львові, де й провів майже ціле своє життя. Був дійсним членом ТШ, а також очолював Львівський відділ історії Академії Наук УРСР, а з 1953 до 1962 року був директором Інституту суспільних наук АН УРСР у Львові.

Українська підсовєтська преса не подала вістки де саме помер історик, а київська «Літературна Україна» навіть не згадала про його смерть.

● **Чи справді п'ятиденний робочий день?** Молодий поет П. Ребро у своєму репортажі «Вакуум? Ні — Багатство!» («Л. У.», ч. 27) з захопленням пише, як радісно і одушевлено сприйняли трудівники Запоріжжя експерементальний перехід з шести на п'ятиденний робочий день в цьому великому українському індустрійному місті. Слово експеримент він ставить в лапки. Молодому поетові прямо не віриться, що можна буде знову повернутись до

шестиденного робочого дня. Поет вигукує: «Два вихідні на тиждень — то давня мрія трудівника. Так так, мрія!»

Невже ж в Україні не відомо, що в багатьох капіталістичних країнах вже від багатьох десятків років люди працюють лише п'ять днів на тиждень і вже ведуться розмови про чотириденний робочий день?

● **Китайські комуністи заатакували українського кінорежисера Г. Чухрая.** Китайський комуністичний критик Чжан Гуань-нянь сильно виступив недавно проти молодого і талановитого українського кінорежисера Г. Чухрая за його фільм «Балада про солдата», з якого цілковито виеліменувано традиційну комуністичну пропаганду. Фільм цей здобув багато між народніх нагород. Китайський теоретик закинув Чухраєві, що він «продався міжнародній буржуазії» і став «агентом ревізіоністів», пропагуючи гуманізм і людяність («Л. У.», ч. 29.).

● **Чи будуть охоронені і збережені українські історичні пам'ятники?** Вже цілих п'ятдесять років большевицька влада в Україні руйнує і нищить найвартісніші пам'ятники української історії та культури. Не раз в обороні цих пам'ятників виступали визначні українські вчені й письменники. Зокрема настирливо і невтомно це питання підносив М. Рильський. Щойно в минулому році оборона українських історичних пам'яток, на вимогу громадськости набрала організованих форм. З України надходять вістки що не зважаючи на виступи в пресі в цій справі представники панівної влади цілковито негують закликами і стараються цих оборонців залякати, причіплюючи їм ярлик «націоналістів».
проф. К. К. Дубини, засідання президії прав-
7 квітня відбулося в Києві, під головуванням
ління Українського Товариства охорони пам'ятників історії та культури. Намічено плян праці та культури, рішено для цієї цілі використати телевізію і провести популяризацію охорони почерез республіканські та обласні конкурси серед газет і журналів («Л. У.» ч. 29).

● **Українські літератори ЧСР за працею.** В містечку Сігорті біля Пряшева відбулося в квітні спільне засідання секції прози, поезії та критики української філії Спілки словацьких письменників. На засіданні, в якому взяли участь українські літерати з Пряшева, Праги і Братислави головував секретар філії Іван Мацинський. Багато уваги було приділено поширенню і збільшенню тиражу журнслу «Дукля» та виданню творів українських письменників, які живуть на Словаччині.

● **Переклади українських літературних творів на чужі мови.** В новому томі «Індекс перекладів» як видає ЮНЕСКО відмічено, що всього в 9 країнах було видано в різних мовах твори 21 українського письменника!... це на загальну суму 36196 перекладів здійснених в 70 країнах!

На деякі чужі муви було перекладено в 1965 р. твори Т. Шевченка, О. Кобилянської, Л. Глібова. «Тронка» О. Гончара вийшла в німецькій, болгарській, румунській і чеській мовах роман Ю. Дольда-Михайлика «І один у полі воїн» та «У чорних лицарів» появивсь в чеській мові, роман Л. Первомайського «Дикий мед» — в польській, а «Райдуга» В. Василевської — в японській.

● **Чи вповні реабілітують М. Костомарова?** У київському видавництві «Дніпро» появився перший том двотомника творів М. Костомарова, одного з найвизначніших українських істориків, письменників, критиків, публіцистів і фолкльористів. В першому томі творів М. Костомарова опубліковано поезії зі збірок «Українські балади» і «Вітка», драматичні твори «Сава Чалий», «Переяславська ніч» «Кремуций Корд», «Єллины Тавриды» та переклади з Байрона та Шекспіра. В повідомленні «Л. У.» (ч. 33) взагалі нічого не згадується про історичні критичні і публіцистичні твори М. Костомарова які є важливим вкладом в духовному розвитку української нації.

НАВЧАЙМО НАШИХ ДІТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, БО ЦЕ Є ПЕРША ЗАПОРУКА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЇХ ПРИ РІДНІЙ ЦЕРКВІ.

Коментатор

СМЕРТЬ ЕВРОПЕЙЦЯ

Власне тому, що европейця — пишемо цей коментар. Бо смерть німецького канцлера для України під теперішній час не має великого значення: Німеччина ще не поросла настільки в пір'я, щоб зустрітись з Україною, а Україна не визволилась ще настільки щоб могти говорити з Німеччиною на лінії Київ-Бонн. Але Україна належить до Европи — не знати на щастя чи на жаль — і тому смерть Конрада АДЕНАУЕРА не може пройти повз нас незамітно. В 1955 році, складаючи першу офіційну повоєнну візиту в Москві, Аденауер забрав із собою туди, як офіційного перекладчика, професора Коха з Мюнхену, відомого на весь світ німецького українофіла, і в політичних колах на це не можна дивитись інакше, як тільки на натяк, що повоєнна Німеччина не бачить на Сході Европи вже тільки Росію. Приклонник української незалежної державности, професор Кох, був так відомий із своїх поглядів щодо Сходу Европи, що його присутність в асисті Аденауера була дуже виразним знаком для СССР. Тому візита Аденауера не увінчалась жодним німецько-російським порозумінням бо Росія не може стерпіти навіть політичних натяків на укранську незалежність хоч — очевидно — це не була і не могла бути одинока причина невдачі.

Аденауер був оригінальним німцем також і в інших відношеннях. В 1949 році він став канцлером обрубаної Німеччини в найбільш несприятливих для німців умовинах і навіть канцлером став тільки більшістю одного голосу — свого власного. Його перші фіційні відвідини окупаційних чинників були сердечні в американців, холодні в англійців і французький Високий Комісар прийняв Аденауера стоячи на крайчику червоного хідника так, що німецький канцлер стояти мусів на голій долівці. А проте Аденауер зробив ціллю свого політичного життя полагодження німецько-французького конфлікту раз на все. Може він думав дійсно, що Франція — це природний союзник Німеччини, а не її ворог, може при тому — задніми дверима — зросла теж свідомість, що Німечпина мусить мати безпеку на Заході, коли хоче розв'язувати наболілу проблему Сходу?

Аденауер почав свою велику політичну кар'єру тоді коли більшість політиків її кінчає: у віці 73 років. Тому йому зразу нричепили прим'я: дер Альте, а за його авторитарну політику соціялісти залюбки домальовували йому на афішах вусик і волосяний жмуток Гітлера на чолі. Може він і мав у собі дещо з Гітлера, тільки у позитивному розумінні — тому Аденауер Гітлера не терпів — із взаємністю гідною кращої справи. В 1933 році, після приходу до влади Гітлер відвідав офіційно Кельн в якому Аденауер був бурмістром, і гітлерівці прибрали партійними прапорами плянований шлях переїзду канцлера. Аденауер наказав зняти ці прапори перед самою парадою і відмовився вітати Гітлера Очевидно, це закінчило його тодішню кар'єру. Весь час, коли Німеччиною керував Гітлер, Аденауер на зміну пересиджував в тюрмі, або плекав рожі в своїй віллі в Рендорфі. Американська гарматна куля мало що не поклала кінця його життю в 1945 році, коли він приглядався переходові амеканської армії через Райн.

генерально вирішив направити цей злочин —
генерально виршив направити цей злочин —
наскільки такий злочин можна взагалі направити. Мертвих воскресити не міг і він — але після таємної зустрічі із головою Світового Жидівського Конґресу, Ґольдманом, в Лондоні 1951 р., Аденауер признав повністю вину і відповідальнісь німецького народу за гітлерівські злочини та признав без надуми Ізраїлеві один більйон долярів шляхом репарацій. Не дивуймось, що Ізраїль сьогодні узброєний по зуби і має найкращу господарку на Близькому Сході.

Військовий і психічний розвал німецької політики доби Гітлера залишив у німців не тільки посмак історичної катастрофи, але й реакцію у прояві повного заперечення мілітаризму. «Огне міхь!» — стало гаслом німецької молоді але Аденауер, що ніколи не лякався йти того вимагала історична хвилина. Він наново проти течії, і в тому випадку зробив так як узброїв Німеччину, впровадив її до НАТО, де сьогодні Німеччина з основною силою (зокрема після виходу Франції) і втовкмачив німцям, що заки прийдеться говорити про «відерферайніґунґ» (воз'єдинення), треба збудувати — і показати — силу. Бо сила — це одинокий, але то абсолютно одинокий арґумент, що його розуміє, респектує і лякається Росія. Для нас, українців, ця Аденауерова лекція повинна бути золотом написана на кожній стіні в кожній українській хаті, а зокрема у хатах тих всіх, хто думає шукати ще сьогодні у росіян «зрозуміння, шляхом розмов і шукання контактів».

Нерадо залишив Аденауер свій пост канц-

лера після 14 років володіння (два роки довше, ніж Гітлер). Він відчував, що ще не все готове, щоб покласти тривкі підвалини під майбутнє — і як завжди, він був правий. Його наступник, Ергард, не виправдав покладених на нього надій, а сьогоднішній канцлер, Кізінґер, вже визначує новий шлях німецькій політиці. Доба Аденауера закінчилась його смертю у віці 91 років, і в історії світу і свого народу він записаний, як той, що відбудував свою батьківщину з цілковитої руїни у кожному відношенні е привернув їй знову — хоч і скромне покищо — місце у світі.

861 + 881 + 881 = 0

Це є в'єтнамське математичне рівнання, якому електронні мозгівниці секретаря оборони Мек Намарри не дали ради. Пригадуєте собі його запевнення з-перед чотирьох-трьох-і двох років про те, що війна у В'єтнамі закінчиться протягом найближчих шістьох місяців? Ну, війна у В'єтнамі не закінчиться і тепер протягом найближчих шістьох місяців, і може це є також одною із причин впертих поголосок з Вашінґтону про недалеку зміну на пості секретаря оборони.

Кілька тижнів тому назад війна у В'єтнамі прибрала вперше форму зудару реґулярних частин обидвох воюючих сторін. Театром зудару стали три узгір'я: 861, 881 Південь і 881 Північ. Американська преса назвала цей зудар новим Дієн-Б'єн-Фу з протилежним закінченням. Червоні цю битву програли. Але американські жертви не стоять у жодному відношенні до виграної, якщо взяти до уваги червоний людський потенціял в цій частині Азії. Генерал Вестморленд, під час свого перебування в ЗДА, заявив пресі, що війна — по суті — прибрала винищувальний характер, характер війни «на змучення». Це якраз цілком протилежне заповітові Мек Артура, який остерігав свою батьківщину перед наземною війною в Азії, — це цілком згідне із російською стратеґією вплутування Америки у малі війни, що, неначе малі ани, спускатимуть малими потічками американську кров. Як багато крови може собі Америка дозволити спустити . . . ? І за що? За оборону проти комунізму? Централя комунізму не у В'єтнамі, всі це знають. Але ми на цю тему вже писали і не маємо претенсій, щоб стейт-департамент читав наші думки, коли у нього є готові пляни роботи Волтера Ростова.

З чисто військового боку бій за названі три узгір'я виглядає однак інакше. Бій цей почався із сутички п'ятиособової стежі на узбіччі гори 861 із червоними. З цієї сутички вернувся тільки один американський вояк. Дві чоти марінс застрягли в тому самому місці під важким вогнем червоних. Зудар почав набирати престижевого значення. Червоним доконче потрібна значніша перемога, бо мораль їхніх мас — на думку американців — захитана. Цього доказують збільшені дезерції з червоних рядів. Генерал Люїс Волт кинув тоді у бій два батальйони марінс, які при підтримці легкої та середньої артилерії і одної тисячі тон бомб, скинутих з літаків, здобули в рукопашному бою гору 861. Новим явищем було те, що червоні не відв'язувались і не тікали, як звичайно, але відстоювали ґрунт. На верху 861 американці не могли втриматись і мусіли відступити. Протягом двох днів бомблено це узгір'я і щойно тоді, коли на ньому не залищилось ніодного цілого дерева, марінс зайняли його без труду.

Наступного дня обидва батальйони заатакували два верхи 881, Південь і Північ. На південному верху американці зайшли неуважно в саму середину червоного розположення та попали під густий кулеметний вогонь із всіх сторін. Щойно кілька годин пізніше вдалось цьому батальйонові простріляти собі шлях назад, залишивши на полі бою 50 убитих та забравши із собою своїх 150 поранених. Протягом цілого наступного дня легкі і важкі бомбовики закидали цей верх снопами бомб, перемінивши його — за словами звітодавців — у мертвий краєвид місяця, з рештками деревних пнів і резчисленними кратерами від бомб. Після того верх зайнято. Те саме сталося із верхом 881 Північ.

Військові наслідки бою успішні, бо червоні втратили надії на контролю північного пояса В'єтнаму і на побудову солідної випадової бази дальше на південь. Психологічне враження на населення теж має своє значення. Але скільки таких боїв треба звести на терені Азії, щоб дійсно стримати поширення комунізму серед її зубожілих мас цим шляхом? А що жодної війни не можна розглядати тільки із тактичного військового погляду на справу, приходить призадуматись над цілістю проблеми. Наші, українські діти теж вже погинули на полях і в джунглях В'єтнаму. Це дає нам трохи права забирати голос у цих справах, хоч би тільки на сторінках нашого журналу. З комунізмом і його деталями у всіх ділянках життя ми, українці, обізнані чи не найкраще із всіх націй світу. На сьогодні ми знаємо дуже добре і можемо сказати всім тим, хто цього ще не знає, що комуністична гидра має надто багато голів і

ще більше пальців, щоб дозволити собі на люксус боротьби із нею на периферіях світової політики. Ще треба буде чекати на довгі сторіччя, заки доля світу буде творитися в південно-східній Азії, якщо буде там творитися взагалі. Можливо, що хтось має рахунки згідно із якими війна у В'єтнамі корисна і потрібна, але можливо теж, що за такі самі кошти — або й менші, значно менші — можна вести війну у Мадярщині, Румунії, Чехії, Словаччині, Польщі, Східній Німеччині — і в Україні. Можливо, що така війна спиратиметься на дещо надійніших союзників, як стероризовані, аналфабетичні в'єтнамці і, можливо, що так війна обітне комуністичній гидрі і її російському носієві тих кілька важливіших голів, що несуть на собі тягар комуністичного руху у світі. У кожному разі цілком певно, що така війна відібрала б Росії охоту розпалювати винищувальні війни у всьому світі і гнати на смерть мільйони рабів, які не знають навіть, защо вони гинуть. Така війна була б далеко більш справедлива, політично без порівняння розумніша, а військово повністю оправдана — і успішна. Така наша скромна думка.

ВИПАДОК чи РЕАКЦІЯ

«З сьогоднішнім днем молоді особи робитимуть місця у прилюдних установах особам старшого віку».

«Забороняється ношення надто коротких спідниць».

«Забороняється молодим мужчинам ношення неприлично довгого волосся».

«Забороняється жінкам курити на вулиці».

Це ще не все. Зліквідомано також неофіційну комуністичну партію, заборонено партійно-політичну діяльність управам міст та провінцій, і проголошено ще цілу низку дрібніших розпорядків у цьому ж дусі.

Де? У Греції. Дня 21 квітня Греція змінила своє політичне обличчя. В імені короля — хоч і без його відома та згоди — грецька армія поклала кінець партійно - політичній анархії грецького прилюдного життя, а зокрема загрозі з боку лівиці, під проводом колишнього прем'єра Жоржа Папандреу та його сина Андрея, якого герой Кипру, ген. Ґрівас обвинувачує у зв'язках з комуністами, у підготовці комуністичного перевороту та державній зраді. Жорж Папандреу завзявся зліквідувати у Греції монархію тому, що... але почнім від початку.

Після вісім років політичної стабільности під управою уряду консерватиста Караманліса, у Греції прийшов до влади Жорж Папандреу, якого Центрова Об'єднана Партія здобула 53% голосів у виборах. Виглядало, що Греція матиме знов стабільний, здоровий уряд на довший час. Тим часом без явно висказаних причин, Папандреу, як прем'єр, почав переносити приязних королеві старшин із Атенського гарнізону на окраїни держави, у македонські гори. Таким чином переміщено 235- старшин, без того, щоб вони чимось супроти уряду провинились. Сьогодні ясно, що це було пляноване на те, щоб послабити вплив короля на армію. Скоро після того ген. Ґрівас викрив на Кипрі заговір, під шифрою «АСПІДА» (щит), під проводом Андрея Папандреу, сина прем'єра. Андрей був якийсь час викладачем політичної економії на Каліфорнійському Університеті, де він виявив сильні ліві переконання. Викриття заговору потрясло урядом Жоржа Папандреу (батька). Король, із рації свого становища домагався адміністративного слідства в справі заговору Аспіда. Слідство мав вести міністр оборони. Жорж Папандреу, дізнавшись про це, пробував за всяку ціну усунути міністра і самому вести слідство. Це привело до першої конфронтації з королем. Молодий Константин повідомив Папандреу, що він дозволить кожному членові його власної партії вести слідство, але не дозволить, щоб слідство на висоті державної зради у справі сина — вів батько. На це Папандреу обвинуватив короля прилюдно у вмішуванні у політичні справи і склав свою резиґнацію, в надії, що король, під загрозою цієї резиґнації подасться назад. Енергійний Константин, стоючи на позиціях конституції, одним словом прийняв резиґнацію і назначив нового прем'єра. Кажуть, що Папандреу забув язика в роті із несподіванки. Його приклонники вийшли на вулиці міста Атен, але король не подався. Серед парляментарних інтриґ не втримався однак уряд нового прем'єра Стефанопульоса, а між тим засуджено 15 учасників заговору Аспіда, за вийнятком самого Андрея Папанреу, який втішався парляментарною недоторканістю. Новий, коаліційний уряд, складений із партії Папандреу та Національно - Радикального Союзу, не втримався довго, бо національні радикали не захотіли підтримувати недоторканости Андрея Папандреу, якого вина, хоч не висказана судом, була очевидна. Король назначив провідника радикалів, Канельопульоса, творити новий уряд, але він не міг здобути більшости в парляменті і зокрема не міг дійти до

ніякої злагоди з лівицею під проводом Папандреу. Соціялісти діяли згідно із відомою рецептою: якщо не буде Греції такої, як я хочу, нехай не буде ніякої. Канельопульос мусів розв'язати парлямент і назначити нові вибори на 28 травня ц. р. Греція попала в хаос. Ліві елементи вийшли на вулиці і розпочали боротьбу з поліцією та правими студентами. Папандреу заповів, що Греція мусить мати нову революцію. Король відповів, що на революцію лівиці, він зареагує контрреволюцією.

Тоді в дію вступила армія. Під проводом ген. Спандідакіса та полк. Пападопульоса, без відома короля, але в його імені, військові частини обсадили Атени і всі найважніші місця країни, виарештували всіх політичних провідників і хоч король відмовився виголосити по радіо приготовану ними промову, опанували цілу Грецію дослівно без одного вистрілу. В пізніших тижнях випущено на волю майже всіх політичних діячів, затримано під арештом тільки Андрея Папандреу. Король пішов на частинну співпрацю із новим урядом, на чолі якого з його доручення став прем'єр Коліяс, грецький нарід прийняв переворот на диво спокійно, а може навіть з деяким вдоволенням, що знову запанував порядок так на верхах, як і в низах.

Важко вже сьогодні робити висновки на тему цього перевороту, а зокрема важко сказати, чи це дійсно початок реакції у світі на моральне здичіння останніх років, чи це тільки ще один військовий переворот із чисто шкурними цілями. Найближчі тижні покажуть.

РЕЗОЛЮЦІЇ

ПРИЙНЯТІ ШОСТОЮ СЕСІЄЮ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ 22 Березня 1967 р.

Вступ

У 50-ті роковини постання Центральної Ради, першого парляменту Української Народньої Республіки, Українська Національна Рада на своїй шостій сесії висловлює найглибшу пошану світлій пам'яті борців-героїв, які впродовж останнього півсторіччя віддали своє життя за волю і державні права українського народу, за правопорядок на великій українській землі, за Українську Народню Республіку.

В пошані згадуємо світлу пам'ять учасників Українських Визвольних Змагань в добу національної революції, яка розпочалась 50 років тому, членів Армії УНР під командою Головного Отамана Симона Петлюри і членів Української Галицько Армії.

Згадуємо всіх тих, які продовжували цю боротьбу в безконечній черзі повстань після того, як УНР стала жертвою імперіялістичної агресії.

Між двома світовими війнами український народ не припиняв боротьби і в нерівнім змаганні за свої права зазнав мільйонових жертв від сталінського і гітлерівського терору. В пошані згадуємо пам'ять усіх, що загинули від організованого штучного голоду, в безчисленних Вінницях, в концтаборах на безмежних просторах Росії від Біломорканалу до Колими.

Згадуємо пам'ять борців Карпатської Січі. Згадуємо борців і героїв, які під час другої світової війни воювали за визволення українського народу.

У 25-ті роковини збройного виступу Української Повстанської Армії в пошані згадуємо пам'ять борців і героїв УПА, якій довелось змагатись в нерівному бою з двома агресорами, з двома тоталітарними системами — нацистською і комуністичною, і яка, змагаючись у найважчих умовах боротьби на двох фронтах, зазнала найбільших втрат.

Згадуємо в пошані пам'ять громадян України, всіх релігій і національностей, що в обороні своїх людських і громадських прав стали жертвою чужого терору, а серед них зокрема потерпіла жидівська людність України від злочинів ґеноциду обох тоталітарних систем, злочинів, що їх найпотворнішим символом став злочин у Бабиному Яру.

В пошану згадуємо тих, що сьогодні на нашій Батьківщині обороняють права українського народу і, змагаючись мирними засобами, втрачають свою волю, стаючи жервами насильства комуністичного режиму в Україні.

Шоста Сесія Української Національної Ради, що відбулася на чужині 18-22 березня 1967 ро-

ку, в 50-ті роковини української національної революції і створення парляменту самостійної України, Центральної Ради, врочисто стверджує, постановляє і проголошує:

I

Заслухавши доповідь члена Ради, інж. І. Лучишина про політику КПСС в Україні, стверджуємо, що:

1. наслідком масового і тривалого виселювання української людности поза межі України,
2. наслідком систематичної колонізації України чужими елементами,
3. наслідком нищення української людности засобами масового терору й організованого голоду,
4. наслідком русифікації України засобами шкіл, преси і книжки, фільму, радіо і телебачення —

український народ зазнав впродовж майже 50 років панування російського більшовизму в Україні мільйонових людських втрат.

Сучасна імперіялістична й колоніяльна політика керівництва КПСС має на меті денаціоналізацію неросійських народів СССР і їх злиття з російським народом. Ця політика зустрічає одностайний спротив усіх народів, зо-

Ми висловлюємо свій рішучий протест про-

крема народу українського.

ти советської політики народовбивства, проти русифікації неросійських народів, зокрема проти русифікації України. Ми звертаємося до Об'єднаних Націй, щоб провести слідство щодо національної політики КПСС і осудити її, як політику, що суперечить засадам людяности, сформульованим в Хартіях ОН.

Одностайне прагнення народів СССР здобути свободу й елементарні людські та національні права є великою надією на визволення поневолених народів. Українська політична еміграція — своєю одностайністю може значною мірою допомогти процесам спротиву в Україні і може дати моральну підтримку українському народові здобути свободу. Режим в Україні, що виступає під назвою уряду Української Радянської Соціялістичної Республіки, не обороняє ні прав, ні інтересів українського народу, він не є тільки знаряддям вождів советської імперії в їх колоніяльній політиці в Україні, і тому він не має права виступати речником українського народу.

II

Шоста сесія стверджує, що нова політика західних демократій у стосунках до СССР, так звана «політика мирного співіснування», утруднює поневоленим народам советської імперії змагатися за свою свободу, за збереження своєї національної індивідуальности, за свої державні права, бо ця політика допомагає режимові КПСС придушувати волелюбні процеси в межах советської імперії, допомагає керівництву СССР втримувати геґемонію у східній Европі. Саме тому коекзистенція накладає на політичні еміґрації всіх народів східної Европи, зокрема на українську, особливе завдання: подвоїти зусилля, щоб з'єднаними силами дати ідейну підтримку своєму народові, щоб спільним зусиллям випрацювати плян, як в умовах коекзистенції вести визвольну політику.

Шоста сесія Української Національної Ради закликає всі громадські та політичні сили на чужині, які підтримують Державний Центр УНР, уважно слідкувати за процесами в СССР, зокрема в Україні, досліджувати і пізнавати їх, щоб своєю відповідною працею сприяти посиленню волелюбних прагнень та поглибленню процесів демократизації в Україні і в усьому СССР, щоб ці процеси довели до повного визволення українського народу, встановлення демократичного ладу та відновлення української державної самостійности, яка єдино може забезпечити добробут усій людності великої української землі; заґарантувати національним меншостям України їх культурну автономію і громадські права; дати змогу українському народові розвинути всі творчі сили, щоб своїм внеском збагатити культурну скарбницю світу.

Шоста сесія Української Національної Ради

1. висловлює рішучий протест проти поневолення України і використовування її людського потенціялу та її економічних ресурсів на користь світового комунізму і советсько-російського імперіялізму, зокрема пртестує проти культурного і національного упослідження тих мільйонів українців, які живуть в СССР поза межами України.

2. стверджує, що китайсько-советський конфлікт з одного боку підважує позиції на міжнароднім полі, а з другого — сприяє коекзистенції СССР з державами вільного світу, яка не є в загальних інтересах української визвольної політики,

3. Українська Національна Рада вважає, що українці повинні використати кожну політичну ситуацію для підсилення визвольних процесів в СССР, вони повинні вказувати чужинцям на небезпеку, що її в певних аспектах криє в собі коекзистенція. Виконавчий Орган УНРади повинен домагатися від держав віль-

ного світу допомоги для України в її визвольних змаганнях і в боротьбі за віднову його держави в формі Української Народної Республіки та за об'єднання в ній всіх українських етнографічних територій,

4. протестує проти підступних дій советської влади, скерованих на те, щоб компромітувати український народ перед громадською думкою світу. Вона зокрема протестує проти антисемітської практики советської влади в Україні,

1. поборюючи російський імперіялізм в усіх його формах, ВО УНРади повинен шукати зв'язків з тими російськими колами, які визнають право України на самостійне державне існування, а також впливати в тому ж напрямку на інші російські політичні кола,

6. доручає ВО домагатися політичних і культурних прав для українських меншостей в суміжних з Україною державах центрально-східної та східної Европи, як також для українців, що живуть на теренах інших союзних республік Советського Союзу,

7. ВО УНРади має плекати стосунки з чинниками східно-европейських народів у вільному світі і шукати співдії з ними в боротьбі проти советсько-російського імперіялізму,

8. ВО УНРади має сприяти нав'язанню дружніх відносин українців з іншими народами шляхом контактів та участи в організаціях міжнародного характеру.

III

Шоста сесія Української Національної Ради висловлює впевненість, що Світовий Конгрес Вільних Українців відбудеться в дусі ювілейного відзначення п'ятдесятьліття української національної революції, яка завершилась у постанні суверенної і соборної Української Народної Республіики,

вітає постанову про скликання СКВУ і висловлює надію та бажання, щоб цей конгрес, як у своїм задумі, так і в практичному здійсненні був результатом спільних зусиль і виявом консолідації всіх українців у вільному світі. Тому особливо наголошує на конечній участі в СКВУ всієї української громадськости на чужині — з метою

1. заманіфестувати перед усім світом нашу національно-політичну солідарність та спільно запротестувати проти придушення природних прав українського народу на вільне державне життя на своїй землі на збереження своєї національної індивідуальности та плекання власної культури,

2. закласти тривкі основи, щоб зберегти національну спільноту всіх українців розсіяних по світу, щоб дати тривку базу для практичної діяльности в допомозі визволення українського народу,

3. створити для українства на чужині світову громадську централю в якій були б репрезентовані всі українські громадські сили в діяспорі — з виразно визначеними правами й завданнями.

Коли ті організації, які сьогодні скликають СКВУ і підготовляють його проведення, візьмуть до уваги ці принципи щодо характеру і завдань майбутньої світової громадської централі, вони успішно виконають історичну важливу ролю допомоги українському народові в його боротьбі за національне і політичне визволення, а світова централя дістане повну моральну і матеріяльну підтримку всіх українців у вільному світі.

IV

Шоста сесія Української Національної Ради стверджує, що національна політика КПСС, продовжуючи традиційну політику російського царату, значно вдосконалила свої засоби в намаганні знищити українську культуру як вияв національної самобутности українського народу; що політика фізичного і духового ґеноциду викликає одностайний спротив усього українського народу.

Шоста сесія Української Національної Ради вітає гідну поставу українського народу супроти наступу московського керівництва і закликає українських діячів культури в діяспорі своїм творчим зусиллям і об'єднаною поставою дати моральну підтримку діячам культури в Україні, які змагаються за свободу творчости і за збереження культурних скарбів нашого народу, які протиставляться намаганням керівників советської імперії звести тисячолітню культуру великого народу до рівня етнографічної провінції московської метрополії; закликає всю українську громадськість у світі забезпечити відповідні умови для творчої праці українським мистцям і науковцям на чужині, щоб вони могли творити такі мистецькі і наукові цінності яких не можуть дати творчі сили на батьківщині, хоч надзвичайно талановитих діячів культури в Україні багато.

V

Шоста сесія Української Національної Ради стверджує відсутність координованої інформації зовнішнього світу про українські справи і тому доручає відповідним ресортам Виконавчого Органу УНРади увійти в ділові контакти з видавництвами, щоб узгіднювати їх інформаційну працю українського та зовнішнього світу про українську визвольну проблематику та життя в сучасній Україні.

VI

Шоста сесія Української Національної Ради пересилає привіт українській молоді на рідних землях і високо цінить її патріотичні почування та її гідну поставу в боротьбі за самовиявлення і самозбереження нації проти комуністичного режиму і його русифікаційної політики; вітає українську молодь в світі і закликає її до активної участи в політично-громадському і культурному житті; зокрема закликає наполегливо готуватись до того, щоб перебрати від старшої ґенерації тягар праці на добро визволення українського народу та утвердхення Україннської Народної Республіки.

VII

Шоста сесія Української Національної Ради заявляє, що вона, керуючись вимогами української національно-державної рації, в своїй прапослідовно спиратиметься на власні сили народу; вітає прагнення до зближення на на церковно-релігійному відтинку і вірить, що між Українськими Церквами прийде до повної гармонічної співпраці; надалі змагатиме до повного об'єднання всіх політичоних сил на базі Державного Центру Української Народної Республіки. Тому шоста сесія закликає всі політичні середовища — одних повернутись, інших увійти до складу Української Національної Ради і, таким чином, скріпити ряди політичної еміґрації, організованої під прапором УНР, щоб спільними силами дтаи належну підтримку українському народові на Батьківщині.

ПРЕСА І ЧИТАЧ

«Краще було б щоб СКВУ таки не вібувся в листопаді ц. р.».

«Батьківщина» 13 травня 1967 р.

В редакційній статті цього двотижневика читаємо:

«Передовиця (мова іде про передовицю цеї газети від 11-25 лютого нр. — прим. наша) остерегла ініціяторів і аранжерів підготовки СКВУ, що їхні намагання і хитрування, щоб Конґрес став «празником» для відзначування 50-річчя «української соціялістичної революції».. — вже замкнули двері на той Конґрес гетьманцям. ... Звідси наша думка, що при такому стані підготовки краще було б щоб СКВУ таки не відбувся в листопаді ц. р. ».

Нам здається, що середовище «Батьківщини» пише не по адресі. 50-ліття «соціялістичної революції» будуть «празнувати» в Україні з наказу московсько - большевицького режиму. Всяке писання в цій справі, слід би було висилати туди, — нав'язавши відповідні «контакти». Вільне українство на еміґрації відзначує в цьому році, 50-ліття Української Національної Революції, у світлі цього гіпокризмом звучить старе гасло «Якщо не буде України гетьманської, то не треба жадної».

Дальше, всі ми бачимо, як останніми часами преса т. зв. Визвольного Фронту намагається вмовити в громадянство, що Комітет Громадської Єдности в ЗДА є розбивацьким чинником життя еміґрації в ЗДА, а то й загрозою розбиття СКВУ. Тимчасом їхній «партнер» чи сателіт прямо заперечує потребу відбуття СКВУ в листопаді. І про це вище згадана преса — мовчить.

Ні це таки не помилка

«Свобода» 22 квітня 1967 р.

В своїй передовій замітці «Помилка за помилкою», «Свобода» (від 22 квітня 1967 р.), уважає, що недопущення кореспондента «Канадійського Фармера» на пресову конференцію з Головою ПУН Олегом Ждановичем в Торонті — було помилкою, підкреслюючи при цьому і відмічуючи, що хоч «Канадійський Фармер» «допустився помилки і до неї опісля признався» то все ж він є «таки заслуженою національною газетою». «Свобода» признає, що організатори пресконференції не мусіли запрошувати кореспондента цієї газети, але й не повинні були, коли він на пресову конференцію прийшов не допустити його «за кару».

І тут якраз виринає принципове питання: кожний хто знає розвиток української преси в Канаді міг ще кілька років тому ствердити, що протягом довгих років «Канадійський Фармер», хоч не будучи українською газетою, а газетою видаваною українською мовою, відіграв поважну і позитивну ролю в українській спітьноті. Але коли цей часопис від деякого часу почав вести антиукраїнську лінію вмішуючись в українське політичне і суспільно-громадське життя, доводячи до анархізації нашого життя, оплюгавлюючи наші найбільші національні святощі, то чи в такій ситуації можна нам, політичній еміґрації, покликуватись на минуле і толе-

рувати антиукраїнську теперішню діяльність?

На щастя українська громада в Канаді (але, на жаль, за вийнятком організацій Визвольного Фронту) зайняла одностайно негативне становище до «Канадійського Фармера», що й довело до змін в його редакції. Але якщо б українська громада не була зайняла такого становища, якщо б вона була мовчанкою потурала цій роботі, то що тоді було б? До чого міг би був докотитися цей колись заслужений часопис?

Націоналісти ніколи не будуть примирюватись з будьякими антиукраїнськими виламими звідки вони не походили б — з права чи зліва, бо це обов'язок кожного чесного українського патріота.

«Америка» й кодекс етики українського журналіста

«Америка» 12 квітня 1967 р.

Великим досягненням для української преси можна б було уважати схвалення Кодексу Етики Українського Журналіста, який виразно вказує на те, що українському вільному журналістові вільно писати, а що не вільно, і що українська самостійницька преса повинна друкувати, а що не повинна. Коли переглянути в останніх місяцях філядельфійський католицький часопис «Америку», якого головним редактором є теперішній голова СУЖА ред. М. Дольницький, то аж ніяк не видно, щоби цей часопис притримувався цього Кодексу Етики.

В першому параграфі Кодексу Етики, виразно пишеться, що обов'язком журналістів є «правдиво, об'єктивно і вповні інформувати читачів і суспільність та з'ясовувати й коментувати події виключно на базі перевіриних фактів та згідно зі своїм найкращим знанням».

На жаль, цього не можна сказати, прочитавши передову «Чи можна не відбувати СКВУ?» («Америка» з 12 квітня 1967 р.). На яких фактах базував автор передової свої твердження, що Комітет Громадської Єдности «базує свою діяльність радше на мотивах, які далекі від звичайної любови ближнього» та хоче «розбити нашу громаду, а на її руїнах будувати щось нове»?

Дальше «Америка» пише, що СКВУ міг би не відбутись, коли б «значна частина наших організацій чи громадян прийняла б напрямні, що їх хропаґують комуністи: щоб СКВУ був Світовим Конґресом Українців (цебто з участю делеґації з УССР), чи якщо б документи СКВУ мали йти по культобміннокоекзестенційній лінії».

Чому тоді «Америка», для ясности та правдивости своїх припущень, не подасть українській громаді **де, коли** і **в якому** органі комуністи чи будьхто інший пропаґував, щоби СКВУ перемінити на «Світовий Конґрес Українців», хто і де пропонував, щоби на нього запрошувати делеґації з УССР, хто і де пропаґує, щоб документи СКВУ мали «культобмінно-коекзестенційну лінію»? І взагалі чому «Америка» не пояснить, що це за така чудасія «культобмінно-коекзестенційна лінія»?

Натяки в передовій «Америки» є дуже багатойдучі. Робити натяки, не подаючи фактів, будувати їх на фантазіях і видумках — не тільки протиивиться кодексові етики українського журналіста, але й всяким співвідносинам в житті громади і людей.

І якою дивною виглядає пропозиція редактора «Америки» (з 3 травня 1967 р.) М. Дольницького, який закликає «Перед СКВУ — проголосім перемир'я після того, як часопис який він редагує, виявив стільки злоби й ненависти до ближнього в своїх повних перекручень звідомленнях з загальних Зборів УККА в Філядельфії, супроти Голови Відділу УККА у Філядельфії проф. Б. Гнатюка та у звідомлені про загальні збори «Самопомочі» у Філядельфії, на яких великій українській громаді урвався терпець працювати під диктатом наших визвольнофронтівських екстремістів.

Ми були і є завжди за перемиря на громадському і політичному відтинках нашої української діяльности, але при тому ми є за чесну гру, за чесну дискусію і навіть полеміку, при тому завжди свої аргументи базуючи на фактах, а не на злобних вигаданих і уявних припущеннях

«Похіді групи ОУН»

«Свобода» ч. 80

«Похідні Групи Організації Українських Націоналістів були зорганізовані з ініціятиви і особистим керівництвом Степана Бандери і Романа Шухевича ...». «Цьогорічні відзначування 25-ліття Похідних Груп відноситься до груп організації полк. А. Мельника, провідником якої є тепер ред. Олег Штуль. Ці групи з вище згаданими Похідними групами ОУН... нічого спільного не мали» — читаємо «голос читача» «Свободи» д-ра Мірчука.

Якщоб це писав хтось інший, а не д-р Мірчук, то ми цілком серйозно ставили б питання до його середовища: Чи справді воно мислить новітню історію України, як свою і тільки свою працю. Чи справді колись, а в той час зокрема,

існувала «організація полк. Мельника» і ОУН під керівництвом сл. п. Степана Бандери і т.д.

В ім'я правди хочемо тільки ствердити, що Похідні Групи Організації Українських Націоналістів під керівництвом сл. п. полк. А. Мельника справді «нічого спільного не мали» зі згаданими д-ром Мірчуком групами. По-перше тому, що члени Похідних Груп ОУН були фізично нищені членами середовища д-ра Мірчука як сл. п. Мицик ще в час большевицької дійсности зараз перед війною. По-друге члени Похідних Груп ОУН не користали жадними технічними засобами німецької армії від авта почнаючи, і на парашуті кінчаючи. Не були вони і організовані в німецьких легіонах «Нахтіґаль» тощо. Тим же і ідейно-політично члени Похідних Груп ОУН були далекі, від подібних заложень груп, про які пише д-р Мірчук.

Якщо ж ідеться про здобуття Станиславова, то подібних випадків можна навести десятки. Нам відоме здобуття Коломиї і інших міст. І в ім'я правди слід ствердити, що здобували їх члени єдиної ОУН разом з українськими патріотами, бо про розкол в ОУН або було невідомо, або його намагалися в перших днях німецької окупації члени середовища д-ра Мірчука представляти в неправдивий спосіб; або прямо, члени ОУН не могли повірити, що хтось саме в таку хвилину рішився на розбиття Організації.

Як розмовляти в товаристві

«Українське Слово» ч. 9, Буенос-Айрес

1) Будьте уважним слухачем. Багато з нас, зосереджуючи власну увагу над тим, що маємо говорити, — не чує, що говорять інші.

2) Говоріть про речі, які цікавлять інших. «Чар розмови лежить не тільки у виявленні власного красномовства, як у прокладанні дороги для самовияву інших», — каже професор Міннесотського університету психолог Вендел Вайт.

3) Оминайте зайві подробиці. «Таємниця бути втомлюючим, — остерігав Вольтер, — лежить у детальній розповіді». Кожен із нас знає людей, які розпливаються в неістотних деталях.

4.) Оминайте механічні повторювання. Нехай вас не характеризують людиною, яка постійно повторює окремі слова: «знаєте», «розуміється» і т. п.

Оминайте штампованих фраз. І не цитуйте власних висловів.

5.) Висловлюйтесь точно. Перед висловом впорядкуйте речення з надією, що воно само добре закінчиться. Оминайте перескоків від теми до теми. Багато з нас є винні в тому, що нас важко зрозуміти. Говоріть виразно.

6.) Ставте ясні запити. Успішні розпитувачі, — як репортери, адвокати, лікарі, — знають, що втучне заштання допомагає людині «відкрити рота». Воно вказує на справжнє зацікавлення особою та її думками.

7) Навчіться тактовно непогоджуватись. Часто важливішим є, як ви висловились, ніж що ви висловили.

Дружня контроверсія часто збогачує розмову, але не почнайте дискусії «просто з мосту» різким спротивом на чиюсь адресу.

8.) Не переривайте співрозмовника. Якщо ж ви почуваєте необхідність перервати розмову, робіть це чемно, вдаючись до вислову, — «чи можна додати до вашого вияснення...», якщо перерьано вашу розповідь, не намагайтеся повертатися до теми. Якщо вона цікава іншим — вам скажуть.

11.) Намагайтеся бути терпеливим і тактовним. Кожному з нас, часом, доводиться розмовляти з людьми, які нам надокучають, або нас дратують. В таких випадках намагайтеся сконцентруватись над дискутованим предметом. Якщо ви чесно намагаєтесь зробити щиру толерантність — ви будете багато кращим співрозмовцем.

10.) Похвала стане в пригоді. Ваша розмова стане багатшою, коли ви навчитесь оцінювати чужі висловлені думки чи погляди і нагородите їх щирим компліментом для співрозмовника.

Інтересна Всячина

Перше стале поселення в ЗДА

360 років тому, дня 26 квітня 1607 року, 105 людей на чолі з капітаном Шмітом причалило до берегів ЗДА в устю ріки Джемс, в т. зв Кайп Генрі, Вірджінія. Вони і були основниками містечка Джеймстовн. Багато з них повернулися до Англії, але решта, доповнена новоприбулими, створила перше успішне англійське поселення в ЗДА

1.450 миль на годину

27 лютого 1968 року, летунська лінія в ЗДА «Пан Амерікен Ворлд Ерлайнс», відбуде перший лет пасажирського літака «Конкорд», англо-французького виробу. Цей літак є довгий на 191 стіп, прийматиме 13 пасажирів т. зв. економічної кляси й летітиме з Нью-Йорку до Парижу 3 години і 25 хвилин. Цю саму дорогу можна зробити сьогодні за вісім годин. Скорість цього літака буде два рази більша від скорости звуку — 1.450 миль на годину. Як бачите, Вп. Читачу, з кожним роком світ стає «меншим».

Independent Ukraine

2315 WEST CHICAGO AVENUE

CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
Chicago, Ill.
Permit No. 7547

To: